

CUMHURİYET SENATOSU TUTANAK DERGİSİ

Ellisekizinci Birleşim

7 . 4 . 1964 Salı

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	688:689	3. — 1910 tarihinden beri kurulmuş bulunan Parlâmentolararası Birliği Türk Grupunun faaliyetine devam ettiğine dair Parlâmentolararası Birliği Türk Grubu Başkanlığı tezkeresi	692
2. — Gelen kâğıtlar	689:690	4. — Erzincan Üyesi Fehmi Baysoy'un partiden ayrıldığına dair Yeni Türkiye Partisi Grubu Başkanlığı tezkeresi	692
3. — Yoklamalar	690,719	5. — Denizli Üyesi Cahit Akyar, İsparta Üyesi Suat Seren, Kütahya Üyesi A. Bahattin Özbek, İzmir Üyesi Enis Kansı ve Zonguldak Üyesi Akif Eyidoğan'ın Cumhuriyet Halk Partisi Grupuna girdiklerine dair, adı geçen Parti Başkanlığı tezkeresi	693
4. — Demeçler ve söylevler	690	6. — Erzincan Üyesi Fehmi Baysoy'un partilerine katıldığına dair Cumhuriyet Halk Partisi Başkanlığı tezkeresi	693
1. — İzmir Üyesi İzzet Biraud'ın: Cumhuriyet Senatosunda, nadiren de olsa, görülen aşırı sinir gerginliklerinin lüzumsuz yorgunluklara sebebiyet verdiğini ve meselelerin usul ve kaidelere riayet edilerek realitelere uygun tarzda halli lüzumunu belirten konuşması.	690:691	7. — Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçimi Kanununun değiştirilmesine dair kanun teklifinin Anayasa ve Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulacak geçici bir komisyonda görüşülmesine dair alman	
5. — Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları	692		
1. — T. B. M. Meclisi Parlâmentolararası Türk - Alman Dostluk Grubuna dâhil üyelerin isim listesinin sunulduğuna ve bu hususta karar alınması gerektiğine dair Türk - Alman Dostluk Grubu Başkanlığı tezkeresi	692		
2. — T. B. M. Meclisi Türk - Kore Parlâmentolararası Dostluk Grubuna dâhil üyelerin isim listesinin sunulduğuna ve bu hususta karar alınması gerektiğine dair Kore Dostluk Grubu Başkanlığı tezkeresi			

vâkı itiraz üzerine Başkanlık Divanının, alınan kararın tam ve muteber olduğuna dair kararı, (M. Meclisi 2/630; C. Senatosu 2/124) 693:717,720:721

8. — Cumhuriyet Senatosu Üyesi Kâzım Orbay'a izin verilmesi hakkında Cum-

huriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi (3/302) 717

9. — Danıştay kanunu tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi 1/474; C. Senatosu 1/375) (S. Sayısı : 435) 717:719

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

Adana Üyesi Mehmet Ünalı; Marshall kredisinin tatbikindeki aksaklıklara temasla bu konuda Hükümetçe âcil tedbir alınması gerektiğini bildirdi.

Başkan; memleketimizi ziyaret etmekte ve şu anda toplantı salonunu teşrif etmiş bulunan Pakistan Cumhuriyeti Parlamentosu İyi Niyet Heyetini Cumhuriyet Senatosu adına hürmet ve muhabbetle selâmladığını bildirdi.

Samsun Üyesi Fethi Tevetoğlu; Alman ve Pakistan heyetlerinin memleketimizi ziyaretlerinden ve Pakistan'ın Kıbrıs konusunda Türkiye'yi destekleme kararından duyulan memnuniyeti belirtti ve bu mevzuda Kore'nin takındığı tavır takbih ile Kore'deki birliğimizin geri çekilmesi teklifinde bulundu.

Berlin Parlamentosundan bir heyetin davet edilmesi hakkında Müsterek Başkanlık Divanınca karar alındığına dair Başkanlık tezkeresi okundu ve karar tasvibolundu.

Tokat Üyesi Zihni Betil ve arkadaşlarının; Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi hakkındaki Kanunun değiştirilmesine dair kanun teklifini görüşmek üzere, Anayasa ve Adalet Komisyonu ile İçişleri Komisyonundan seçilecek yedişer üyenin iştiraki ile bir Geçici Komisyon teşkiline dair önergesi okundu. Önergenin leh ve aleyhindeki görüşmeler sırasında müzakere usulü üzerinde Başkanlıkla bir kısım üyeler ara-

sında çıkan anlaşmazlık dolayısıyla celseye ara verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Cumhurbaşkanınca S. Ü.
<i>İhsan Hamit Tıgrel</i>	<i>Âdil Ünlü</i>
	Kâtip
	Yozgat
	<i>Neşet Çetintaş</i>

İkinci Oturum

Tokat Üyesi Zihni Betil ve arkadaşlarının; Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi hakkındaki kanun teklifini görüşmek üzere, Anayasa ve Adalet Komisyonu ile İçişleri Komisyonundan seçilecek yedişer üyenin iştiraki ile bir Geçici Komisyon teşkiline dair önergesi üzerinde yapılan görüşmelerden sonra önerge açık oya sunuldu ve kabul edildi.

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa ek kanun tasarısı ikinci defa açık oya sunuldu.

Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Hasan Ali Türker ve 9 arkadaşının, toplum ve köy kalkınmasında takibedilecek politika hakkında açılan genel görüşmeye başlandı.

7 Nisan 1964 Salı günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Cumhurbaşkanınca S. Ü.
<i>Hâzım Dağlı</i>	<i>Âdil Ünlü</i>
	Kâtip
	Yozgat
	<i>Neşet Çetintaş</i>

Yazılı soru

1. -- Cumhuriyet Senatosu Ordu Üyesi Eşref Ayhan'ın, Türk Ceza Kanununun çocuklar

hakkında uygulama şekillerine dair yazılı soru önergesi, Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. (7/145)

2. — GELEN KÂĞITLAR*Raporlar*

1. — Danıştay kanunu tasarıssının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi 1/474; C. Senatosu 1/375) (S. Sayısı : 435)

2. — Başbakanlık Basımevi Döner Sermaye İşletmesi kuruluşu hakkındaki kanun tasarıssının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cum-

huriyet Senatosu Mali ve İktisadi İşler ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları (M. Meclisi 1/316; C. Senatosu 1/368) (S. Sayısı : 436)

3. — Cafer Güler ve Zeki Özalp hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarıssının Millet Meclisince kabul edilen metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/778; C. Senatosu 1/394) (S. Sayısı : 437)

3. — YOKLAMA

58 nei Birleşime katılmıyan üyeleri gösterir yoklama tutanağı.

1. — Cevat Açıkalın (Cumhurbaşkanınca S. Ü.)
2. — Mehmet Nuri Ademoğlu (Adana)
3. — Galip Ayşar (Adana)
4. — Muallâ Akarca (Muğla)
5. — Cenap Aksu (Maras)
6. — Şevket Akyürek (İstanbul)
7. — Rahmi Arıkan (Bolu)
8. — Lâtif Aykut (Süirt)
9. — Fethi Başak (İstanbul)
10. — İzzet Birand (İzmir)
11. — Şevket Buladoğlu (Trabzon)
12. — Cemalettin Bulak (Samsun)
13. — İhsan Sabri Çaşlayangil (Bursa)
14. — Mehmet Çamlıca (Kastamonu)
15. — Alâeddin Çetin (Çorum)
16. — Necip Danişoğlu (Rize)
17. — Hüsnü Dikeçelgil (Kayseri)
18. — Yusuf Demirdağ (Trabzon)
19. — Mehmet Emin Durul (Denizli)
20. — İskender Cenap Ege (Aydın)
21. — Celâl Ertuğ (Elâzığ)
22. — Nedim Evliya (Maras)
23. — Cevdet Geboloğlu (Bitlis)
24. — Râsim Güray (Elâzığ)
25. — Bakı Güzey (Bursa)
26. — Osman Hacıbaloğlu (Tokat)
27. — Hüseyin Kalpaklıoğlu (Kayseri)

28. — Kadri Kaplan (Tabii Üye)
29. — Celâl Teyfik Karasapan (Afyon K.)
30. — Şeref Kayalar (Bursa)
31. — Ethem Menemencioğlu (İstanbul)
32. — Haldun Menteseoğlu (Muğla)
33. — Hamdi Oğuzbeyoğlu (Balıkesir)
34. — Cahit Okurer (İzmir)
35. — Cavit Teyfik Okyayuz (İcel)
36. — Talât Oran (Bilecik)
37. — Cahit Ortac (Bursa)
38. — Talip Özdolay (İcel)
39. — Mustafa Özer (Antalya)
40. — Nevzat Özerdemli (İzmir)
41. — Kadri Öztaş (Balıkesir)
42. — Rifat Öztürkçine (İstanbul)
43. — Nihat Pasinli (Erzurum)
44. — Rahmi Sanalan (Erzurum)
45. — O. Saim Sarıgöllü (Aydın)
46. — Orhan Süersan (Manisa)
47. — Sabahattin Tamman (İstanbul)
48. — Fethi Tevetoğlu (Samsun)
49. — Cahit Tokgöz (Samsun)
50. — Ahmet Nusret Tuna (Kastamonu)
51. — Bere Turan (İstanbul)
52. — Fikret Turhangil (Aydın)
53. — Hasan Ali Türker (Balıkesir)
54. — Gavsî Uçagök (Eskişehir)
55. — Refik Ulusoy (Manisa)
56. — Surri Uzunhasanoğlu (Bolu)

57. — Mehmet Ünal	(Adana)
58. — Selâmi Üren	(Tekirdağ)
59. — Veysi Yardımcı	(Ağrı)
60. — Reşat Zaloğlu	(Trabzon)
61. — Halit ZARBUN	(Gümüşane)
62. — Özel Şahingiray	(İstanbul)

Yukarıda adları yazılı sayın (62) üyenin Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 7 Nisan 1964 tarihli 58 nci Birleşimine katılmadıkları tesbit edilmiştir.

Kâtip
Sakıp Önal

Kâtip
Neşet Çetintaş

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Sırrı Atalay

KÂTIPLER : Sakıp Önal (Adana), Neşet Çetintaş (Yozgat)

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Gündem dışı Sayın Birand söz istemiştir, buyurun efendim.

4. — DEMEÇLER VE SÖYLEVLER

1. — *İzmir Üyesi İzzet Birand'ın; Cumhuriyet Senatosunda, nadiren de olsa, görülen aşırı sinir gerginliklerinin lüzumsuz yorgunluklara sebebiyet verdiğini ve meselelerin usul ve kaidelere riayet edilerek realitelere uygun tarzda halli lüzumunu belirten konuşması.*

BAŞKAN — Buyurun Sayın Birand.

İZZET BİRAND (İzmir) — Muhterem arkadaşlar; Büyük Meclisin havası zaman zaman tabii sayılamıyacak yüksek tansiyon tezahürleri vermekte; çalışmalar, aşırı sinir gerginlikleriyle lüzumsuz yorgunluklara mal olmakta ve aksamaktadır.

Oysa Büyük Meclisin, belli usul ve kaidelere itina ile riayet edilerek, bir reaksiyona vesile vermeyecek saygı ve vekar içinde, sadece dikkatler teksif edilerek meselelere, aktüel en uygun çözüm yolunu bulacak müsamahalı bir fikrî çalışmanın sahası olacağı tabii idi.

Şimdi bir dost memleketten başka bir haber vereceğim. Geçenlerde Almanya'da Düsseldorf şehrinde Alman İşçi Birlikleri Federasyonunun,

onların Parlâmento dediği büyük kongreleri toplandı. Buna ait bir yazı Seala'nın son nüshasında çıktı. Bu yazının başlığı, Alman Başvekili ile Kongre Başkanının birlikteki resimleri altında Devlet ve cemiyeti imale ile Alman Başvekiline izafe edilen «yanyana olmak, karşı karşıya değil» idi. Gerçektir ki, başında Cemiyette bir yarılma şeklinde ifadesini bulan ve mücadele suretinde tecessüm eden, tek taraflı dünya görüşü ile her yerde ve her zaman şüphe ve endişe ile karşılanan bu teşkilât; Almanya'da gerek harb çöküntüsü sonrasındaki yeniden kuruluşta ve gerek ondan sonraki safhada Devlet politikası sorumluluğu kavramını öylesine benimsemiş ve bunu tatbikatında öylesine bâriz bir tarzda göstermiştir ki, bugün millî birliğin sembolü halinde onsuz, ne demokrasinin ve ne de yirminci asrın çok muğlak iktisadi bünyesinin tasavvuru artık muhal olmuştur. Federasyonun yeni ana programını yapmakla ödevli olan kongre, iki günlük ağır çalışması sırasında çok mühim meselelerin çetin münakaşalarına sahne olmuş; dikkate şayan olan cihet, çalışmaya mevzu olan hiçbir mesele çoğunluğun ka-

rariyle hükme bağlanmamış, ancak umumi tasvi-
be mazhar olan anlaşmalar sadece esas tavsiyeler
olarak değerlendirilmiştir. Bu yeni programın et-
rafında birleşilen temel fikri şudur : Herkesin
içinde yaşadığı Devlet, her türlü ekonominin ve
meslekin tükenmez kaynağı olan cemiyet, birbiri-
ne karşı ve birbiriyle düşman iki ayrı dünya de-
ğildir. Bunlar devletleşmiş cemiyet içinde ber-
aber yaşamının önceden kabul edilmiş temelleri-
dir. Daima ıslah edilmesi, daha faydalı bir şekle
dökülmesi inkânları her zaman mevcuttur. Yani,
kavlen de ayrılıklar görüşünden bütünlüğe, müca-
dele görüşünden uzlaşmaya geçilmiştir. Şimdi
memleketimizin son aylar olaylarının bir sayfası-
nı açacağım :

14 Mart 1963 Cumartesi günü, Adalet Partisi
yetkili kurullarının Hükümet buhranı konusun-
daki kararları parti müşterek Meclis grupuna teb-
liğ edilirken, Ulus gazetesinde Sayın İnönü'nün
partisi grlundaki konuşmasının metni de yayın-
lanmış bulunuyordu.

Burada iki temel ileri sürülmüştü :

1. Demokratik rejimin konulmuş usuller için-
de işlemesi ve gelecek iktidarın da demokratik re-
jim içinde kalmayı kendine temel sayması;
2. Memleketin kalkınma dâvası ve sosyal ada-
letin toplumun bütün sahalarına tatbiki.

Sayın İnönü konuyu açıklarken «toplumun ta-
bakalarını en aşağı seviyede değil, en yüksek se-
viyelerde birbirlerine yaklaştırmak esas prensibi-
mizdir.» diyerek bir doktrin ideolojisinin karşı-
sında vaziyet almıştı.

Bütün bunların pratiğe dökülmesinde çözümün
 gereken üç yeni unsur belirilmiş oluyordu.

1. Toprak reformu,
2. Kudret ölçüsünde vergi,
3. Köy Bakanlığı.

Günlerin nezaketini dikkatinden kaçırmıyan
İnönü, bu konuda şahsi mevkiinin önemli olmadı-
ğını işaret ederken, kendinin fikri olduğunu bil-
hassa belirterek diğer bir unsuru da ele alıyor, ve
«Bu üç temel şarta bir dördüncüsünün, siyasi istikrar»
ın da ilâvesiyle, bunların derhal tatbikini
taahhülle kurulacak bir Hükümette yer almayı
vazife bildiklerini, partisi adına ilân ediyordu.

Engin bir içtimai uzlaşmanın bütün malzeme-

sini muhtevi olan bu çağrı ve hizmet arzı o vakit
değerlendirilmedi.

Ama, partiler esaslarda beraber olduklarını
bildirirlerken; partiler liderlerinin katılmıyacağı
bir millî koalisyona iştirak için erken seçimleri
vazgeçilmez şart olarak ileri sürmüş olan Adalet
Partisi, bu şartını kaldıracacağını da daha sonrala-
rı ilân etmişti.

Şimdi neticeye varmak için bir suali kendime
olduğu kadar sizlere de sormak isterim: Acaba
neden aldanır, neden yanılır? Galiba sade insan
olduğumuzdan. Çünkü biz, aslında basit ve ka-
pasitesi mahdut olan his cihazımızla çevreden ala-
bildiğimiz kadar intibaldan şuurumuzda kendi
yarattığımız suni bir dünyanın içinde yaşarız. Eş-
yayı tanımamız kendimize göredir. Mutlak hakika-
tin sırrını çözecek anahtar bize verilmemiştir.

O halde, bu kısır görüş ve duyusun insanları
elinde olmadan götürüleceği, ve yine de insanlığın
hiçbir zaman tasvibetmediği «ön hükümler» e ta-
assupla bağlanmada isabet olamaz.

Tek taraflı görüş sisteminden ve inadına ısrar
âdetinden vazgeçmeliyiz.

Beşerî münasebetlerde, iyi niyetle girişilen,
canlı tutulan viedanın kontrolü altında, bilgi ve
tecrübelerden faydalanılarak karşılıklı fikir tea-
tisiyle varılan anlaşmalar, bizim dünyamızın ha-
kikatleridir. Bunlar zamanları ile nisbetlidir, sü-
reli olamazlar; yine aynı yolla değiştirilirler, za-
man ile uygulanmaları daima mümkündür.

Mesut bir âlemi kefaleti altında bulunduran
yüksek potansiyelli bu gaye, insanlığın yaratıldı-
ğından beri ulaşmak istediği son merhaleidir.

Dâvanın mevzuu, samimiyetle iyi niyet ve
doğruluğa dönerek, kurnazlık ve tahakküm ye-
rine rıza ile karşılıklı anlaşmayı koymaktır.

Sayın arkadaşlarım, bir yolu birlikte yürü-
yen yolculardan birinin gözleri biraz daha uza-
ğı görebilir. Bir diğerinin başkaca bir üstün
meziyeti bulunabilir. Meselâ, Bu üstünlükleri
değerleri ölçüsünden bir tartışmaya mevzu ya-
pıp olduğu yerde kalmak değil, birbirlerinden
faydalanarak selâmet içinde istenen hedefe
beraber varmaktır.

Hepinizi saygıyla selâmlarım, teşekkür ede-
rim. (Alkışlar).

5. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — T. B. M. Meclisi Parlâmentolararası Türk - Alman Dostluk Grubuna dâhil üyelerin isim listesinin sunulduğuna ve bu hususta karar alınması gerektiğine dair Türk - Alman Dostluk Grubu Başkanlığı tezkeresi.

BAŞKAN — Başkanlık Divanının sunuşları olarak tezkereyi okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

9 Mayıs 1962 tarihinde kurularak halen faaliyetine devam etmekte olan ve üyelerinin isim listesi ilişikte takdim edilen T. B. M. M. Parlâmentolararası Türk - Alman Dostluk Grubu için, 24 Ocak 1964 tarih ve 378 sayılı «Yasama Meclislerinin dış münasebetlerinin düzenlenmesi hakkında Kanunun geçici maddesi delâletiyle 4 neü maddesi uyarınca karar alınması gerekmektedir.

Yüksek tasviplerinize arz ederim.

Türk - Alman Parlâmentolararası
Dostluk Grubu Başkanı
C. Senatosu İzmir Üyesi
İzzet Birand

BAŞKAN — 378 sayılı Kanunun dördüncü maddesi gereğince Yasama Organlarında kurulacak olan Dostluk Gruplarının ayrı ayrı Meclisin kararına arzı şart bulunmaktadır. Biraz önce okunan ve Parlâmentoda Türk - Alman Dostluk Grubu kurulmasını tazammun eden önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler?.. Etmeyenler?.. Kabul edilmiştir.

2. — T. B. M. Meclisi Türk - Kore Parlâmentolararası Dostluk Grubuna dâhil üyelerin isim listesinin sunulduğuna ve bu hususta karar alınması gerektiğine dair Kore Dostluk Grubu Başkanlığı tezkeresi.

BAŞKAN — Tezkereyi okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

1910 tarihinden itibaren Parlâmentomuzda kurulmuş bulunan Parlâmentolararası Birliği Türk Grubunun faaliyetine devam etmekte olduğunu Yasama Meclislerinin dış münasebetlerinin düzenlenmesi hakkındaki 16 Ocak 1964 tarih ve 378 sayılı Kanun gereğince iltilânına

arz ederiz.

Saygılarımla.

Parlâmentolararası Birliği
Türk Grubu Başkanı
Balıkesir Milletvekili
Cihat Bilgehan

BAŞKAN — Aynı şekilde bu önergeyi de oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3. — 1910 tarihinden beri kurulmuş bulunan Parlâmentolararası Birliği Türk Grubunun faaliyetine devam ettiğine dair Parlâmentolararası Birliği Türk Grubu Başkanlığı tezkeresi.

BAŞKAN — Üçüncü tezkereyi okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Üyelerin isim listesi ilişikte takdim kılınan ve 31 Mayıs 1963 tarihinde kurularak halen faaliyetine devam etmekte olan T. B. M. M. Türk - Kore Parlâmentolararası Dostluk Grubu hakkında 24 Ocak 1964 tarih ve 378 sayılı «Yasama Meclislerinin Dış münasebetlerinin düzenlenmesi hakkında Kanunun geçici maddesi delâletiyle ve 4 neü maddesi uyarınca Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosuna karar alınması icabetmektedir.

Keyfiyeti Yüksek tasviplerinize arz ederim.

Kore Dostluk Grubu Başkanı
Sakarya Milletvekili
Muslihittin Gürer

BAŞKAN — Oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Grublardan gelen önergeler var, okutuyorum:

4. — Erzincan Üyesi Fehmi Baysoy'un partiden ayrıldığına dair Yeni Türkiye Partisi Grubu Başkanlığı tezkeresi.

BAŞKAN — Yazıyı okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Yüksek Başkanlığına

Erzincan Senatörü Fehmi Baysoy'un partimizden ayrıldığını bilgilerinize saygı ile arz ederiz.

Cumhuriyet Senatosu
Y. T. P. Grup Başkanvekili Y.
Hatay Milletvekili
Şekip İnal

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulmuştur.

5. — *Denizli Üyesi Cahit Akyar, Isparta Üyesi Suat Seren, Kütahya Üyesi A. Bahattin Özbek, İzmir Üyesi Enis Kansu ve Zonguldak Üyesi Akif Eyidoğan'ın Cumhuriyet Halk Partisi Grupuna girdiklerine dair, adı geçen parti Başkanlığının tezkeresi.*

BAŞKAN — Yazıyı okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına
Denizli Senato Üyesi Sayın Cahit Akyar,
Isparta Senato Üyesi Suat Seren, Kütahya Senato Üyesi A. Bahattin Özbek, İzmir Senato Üyesi Enis Kansu ve Zonguldak Senato Üyesi Akif Eyidoğan, Cumhuriyet Halk Partisine Üye kaydolmak suretiyle Grupumuza katılmışlardır.

Gereğini rica eder, saygılarımı sunarım.

Cumhuriyet Senatosu
C. H. P. Grup Başkanvekili
Kars
Mehmet Hazer

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulmuştur.

6. — *Erzincan Üyesi Fehmi Baysoy'un partilerine katıldığına dair Cumhuriyet Halk Partisi Başkanlığı tezkeresi.*

BAŞKAN — Tezkereyi okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına
Erzincan Senato Üyesi Sayın Fehmi Baysoy,
Cumhuriyet Halk Partisine Üye kaydolmak suretiyle Grupumuza katılmıştır.

Gereğini rica eder, saygılarımızı sunarız.

Cumhuriyet Senatosu
C. H. P. Grup Başkanvekili
Kars
Mehmet Hazer
Cumhuriyet Senatosu
C. H. P. Grup Başkanvekili
Tokat
Zihni Betil

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulmuştur.

7. — *Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçimi Kanununun değiştirilmesine dair kanun teklifinin Anayasa ve Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulacak geçici bir komisyonda görüşülmesine dair alınan vâki itiraz üzerine Başkanlık Divanının, alınan kararın tam ve mute-*

ber olduğuna dair kararı, (M. Meclisi 2/630; C. Senatosu 2/124)

BAŞKAN — 2 Nisan 1964 tarihinde Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda yapılan oylama neticesine Divan üyelerinden Sayın Macit Zeren'in vâki itirazı üzerine bu hususta Başkanlık Divanının almış olduğu kararın muhalefet şerhi ile birlikte okutuyorum.

Genel Kurula

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 2 Nisan 1964 tarihli 57 nci Birleşiminde Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi hakkındaki kanun teklifinin Anayasa ve Adalet ve İçişleri komisyonlarından 7 şer üye alınmak suretiyle kurulacak geçici bir komisyonda görüşülmesine dair alınan karara, Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanı Kâtibi Sayın Macit Zeren'in 3 Nisan 1964 tarihindeki vâki itirazı üzerine Başkanlık Divanının 6. 4. 1964 gün ve 29 sayılı toplantısında, alınan kararın tam ve muteber olduğuna ve bu konunun Genel Kurula sunuş olarak arz edilmesine karar verilmiştir.

Enver Aka

Cumhuriyet Senatosu Başkanı

BAŞKAN — Bu kararın gerekçesini okutuyorum :

Başkanlık Divanı ekseriyet kararının gerekçesi

Salt çoğunluğun şart koşulduğu Birleşimin açılmasını İhtüzüğümüz üyelerin defter imzası ile tesbit etmiştir. İmza süresi tâyin ve tahdid edilmemiştir. Üyelerin Genel Kurul salonunda daima mevcudiyetleri ve bütün oylamalara iştirakleri de ayrıca mecburi kılınmamıştır. Birleşimin açılmasını imza sonucundan önce takdir edebilen Başkanlık Divanı görüşmeler sırasında yeter sayının muhafaza edilip edilmediğini de takdir eder. Anayasamız 86 nci maddesi ile birleşim için tesbit ettiği üye sayısı salt çoğunluğu ibare ve şekli yerine toplantıya katılanların salt çoğunluğu terimini ve şeklini tesbit etmesi önemli ve gaye taşıyan bir husustur. Toplantıya katılan üyeler, oylamaya iştirak etsin veya etmesin Genel Kurulda mevcudolan üyelerdir. Genel Kurulda mevcudolan ve mevcudiyetleri açık oy önergesi, konuşmalar ve diğer hallerde açıkça görülen üyeleri yok farz etmek hukukî mesnetten ve haklılıktan mahrum bir görüş ve iddia olur. Toplantıya katılanların sayısı yeter sayıyı bu-

luyorsa, oya iştiraki mecburi olmıyan üye her hangi bir sebeple oyunu kullanmıyorsa bu üyeleri nazara almanak yerinde ve doğru olamaz. Açık oy talebeden önergede imzası olan ve yoklama defterini imza etmiş üyeyi toplantıya katılanların tâbiri dışında anlamıya ve göstermiye hukukî anlayış asla müsaade etmez. Anayasanın toplantıya katılanlar şeklindeki âmir hükmünü değiştirmeye imkân yoktur.

BAŞKAN — Ekseriyet kararını imza edenlerin ve karara muhalif olanların isimlerini okutuyorum :

Kararı kabul edenler :

Başkanvekili İhsan Hamit Tigrel

» Sırrı Atalay

» Hazım Dağlı

Kâtip Ahmet Naci Arı

» Adil Ünlü

» Nevzat Sengel

» Neşet Çetintaş

İdare Âmiri Kâmil Karavelioğlu

» Fehmi Alpaslan

Karara muhalif olanlar :

Kâtip Macit Zeren

» Sakıp Önal

İ. Âmiri Lûtfi Tokoğlu

BAŞKAN — Muhalefet şerhini okutuyorum.

Muhalefet Şerhi

Karar nısabının meşruiyeti, ancak toplantı nısabı içinde düşünülebilir.

Açık oylamalarda istihsal edilen oy sayısı, toplantı nısabının varlığına veya yokluğuna hükmedebilmek için bir işaretir.

Tüzüğün bu temel prensibi, gerek Mecliste gerek Senatoda ve gerekse Birleşik Oturumda ittihaz olunan tatbikatla da sabit bir değer taşımaktadır.

57 nci Birleşimde, Seçim Kanununun Geçici Komisyona havalesi ile ilgili taktirin oylanması ve bu oylama neticesinin değerlendirilmesi, Tüzüğe ve emsal teşkil eden tatbikata mugayyirdir.

Saygılarımla.

C. Senatosu Divan Kâtibi

Macit Zeren

BAŞKAN — Başkanlık Divanı kararı üzerine söz istiyen?.. (Sağdan, «sunuş» sesleri) Başkanlık Divanı kararının, Başkanlık Divanı tara-

findan sunuşudur. Başkanlık Divanı kararı okuduğumuz. Umumi Heyet de sunuş olarak arz edilmiş bulunmaktadır. Söz istiyen bulunmadığına göre... (Sağdan, gürlütüler.)

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Oya mı koyuyorsunuz?

BAŞKAN — Söz istiyen olursa netice itibarıyla oya konur. Söz alan olmazsa Başkanlık Divanının sunuşu böylelikle kesinleşmiş olur.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Sunuşların heyeti umumiyenin itilama arz etmele kesinleştiğine dair şimdiye kadar bir muamele var mı?

BAŞKAN — Biliyorum, Beyefendi sunuş üzerinde söz alan olur ise, itiraz eden olur ise, görüşmeler yapılır ve sonra oya arz edilir. Eğer söz alınmaz ise, Başkanlık Divanının sunuşu olarak itilama arzından sonra kesin bir mahiyet arz eder.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — O halde izin verirseniz söz istiyorum.

BAŞKAN — Hay hay, tabii, söylüyorsunuz, söz alabilirsiniz diyorum.

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Aydm) — Şimdiye kadar böyle bir şey vâkı mıdır?

BAŞKAN — Evet iki defa vâkı olmuştur.

6 . 12 . 1946 da da var ve yine aynı şekilde Başkanvekillerinden Sayın İhsan Hamit Tigrel'in Başkanlığı sırasında da, Başkanlık sunuşları üzerinde vâkı itiraz üzerine müzakere açılmıştır.

Buyurun Sayın Çağlayangil.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Bâzi mevzularda usuller, hükümler o kadar değişik şekillerde tatbik edilmektedir ki, hangisinin meri ve muteber olduğu hususunda bihakkın tereddüt içindeyiz. Bugüne kadar Başkanlık Divanı sunuşlar yapar ve o sunuşlar, Heyeti Umumiyenin itilama arzundan ibaret bir hâdisedir. İlk defadır ki, Sayın Başkan, şu Başkanlık Divanı sunuşunda; söz istiyen yoksa Heyeti Umumiyenin tasvibine iktiran etmiştir, söz istiyen varsa söz vereceğim, şeklinde yeni bir usul ihdas etmiş bulundular.

Davranışları ne olursa olsun, bir hâdisenin teşkiline ve tesbitine imkân verdikleri için kendilerine şükran borcum vardır.

Arkadaşların, Yüce Senatoda tatbik mevkiine konulmak istenen bir dramı bütün yuzuhu ile

Yüksek Heyetinizin ıttılama arz edeceğim. (Soldan, ne dramı, sesleri) İzin verirseniz safahattını arz edeceğim.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, lûtfen müdahale etmeyin. Siz de cevap vermeyin. Ben müdahale imkânı verirsem cevap verin. Bakın ben müdahale imkânı vermiyorum. Siz de müdahale etmeyin efendim.

Devam buyurun.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANĞİL (Bursa) — Başkanlık Divanının kararını hep beraber dinledik. Karar der ki ;

«Anayasa ve Tüzük, toplantı nısabını, toplantıya katılanlar tabiri ile tavsif etmiştir.» Biz bu celsenin başında yoklama yapmışız. 140 kişi mevcut idi. Açık oya da 78 kişi katılmış. 78, 140 m ekseriyetine havidir. Karar muteberdir. İddia bu ise ; İftüzüğümüzün 108 nei maddesi açık oylamalarda, nısabın ve hesabın nasıl yapılacağını gayet açık olarak tarif etmiştir. İftüzük, açık oylamalarda kullanılan oyların ret, kabul ve çekinse olarak tâdat edileceğini ve bunun haricindeki oyların hesaba katılmıyacağını sarih olarak bildirir. Açık oylamaların gizli ve işari oydan farkı, oy verenin hangi tarafta ve istikamette oy verdiğinin de tesbit ve tescilidir.

Oya katılmıyan bir üyenin oyunun hangi istikamet ve tarafta olduğu belli olmadığı için, onun nısabı ithal edilmesine ne imkân, ve ne de cevaz vardır. Bugüne kadar, her iki Mecliste tatbikat bu şekilde cereyan etmiştir. Sabahleyin, celse saat 10,00 da açılıyor, defter gezdiriliyor, 140 kişi mevcuttur. Oturum devam ediyor, hâdiseler çıkıyor, fâsıla veriliyor.

Fâsıla verildikten sonra tekrar oturum açılıyor, açık oyla bir karara geçiliyor. Yoklama anındaki mevcut her an tebeddüle tabidir. Ama karar istihsalinde toplantı nısabının sübutu bir Anayasa şartıdır. O kararın istihsal edildiği anda nısabın mevcudolduğu nasıl belli oldu diye vâkı olan itiraza Başkanlık Divanı verdiği cevapta, «140 kişi vardı sabahleyin, açık oya iştirak eden 78 kişidir. Mademki vaktiyle 140 kişi vardı, biz nısabı var sayıyoruz.» diyor. Acaba tatbikat böyle midir? Meselâ oturumda, Meclisimizin bir sayın Başkanvekilinin bir ilânı var : 3 neü maddeye 84 üye oy verilmiştir, nısap yoktur.

Beşinci maddesine 82 üye rey vermiştir. Nısap yoktur. Her iki madde tekrar oya arz edile-

cektir.» Bu tarihlerdeki oturumların yoklama defterleri tetkik edilirse ; 130 mevcutla birleşimi açmışız. Bir açık oylama yapmışız, bunun sonucunda 82 üye oy kullanmış. Nısabın çok üzerinde ama ekseriyet yoktur.

Şimdi, bugüne kadar her iki Mecliste de hiç görülmemiş bir tatbikat. Vaktiyle yoklama yapıldı. Şu kadar vardı, açık oylamada şu kadar oy kullanıldı, ekseriyet var. Olur mu? Olmaz. Ama beктаşı hesabı «Abdestsiz namaz olur mu?» demişler. «Ben kıldım oldu.» demiş. Öyle ise olur, öyle değilse olmaz. Tüzük varsa olmaz. Akıl varsa olmaz. İnsaf varsa olmaz, izan varsa olmaz.

Bir iddia daha var. Efendim, 78 oymu var. Kutudan 81 oy çıktı. Takrime oy verenler, açık oy verilsin diyenleri, asgari 10 kişi farzederiz etti 91, bir de Başkan 92, iki de kâtip 94. Şimdi huzurunuzda müzakere iera etmekle şeref duyduğumuz Sayın Başkan idamların, infazların oylamasında bir açık oy önergesi okuttu. Grupumuzdan itirazlar yükseldi, «açık oya koyamazsınız takrime vaz'ı imza edenler salonda bulunmuyor. Nitekim Şevket Buladoğlu da yoktur.» dediler. Sayın Başkan bu kürsüden beyan buyurdu. Hiçbir teklife imza koyanın o teklifin müzakeresi anında, salonda bulunmasına ihtiyaç yoktur. Böyle bir hüküm de yoktur.» «Zabitlerde vardır. Şu halde ben bunu aramam, bu takriri oya koyarım.» buyurdular. O zaman mülahaza öyle. Şimdi mademki 10 kişi imza koymuş, imzayı ne zaman koymuş, takrir ne zaman verilmiş? Sayın İhsan Hamit Tıgrel'in Başkanlık ettiği birinci oturumda verilmiş.

Araya fâsıla giriniş. Ondan sonra takrime imza koyanın behemehal burada oturması şart değil bizzat takririni verir gider ama o takrir okunur. Hangisini düzeltelim? Eğer yoklama nısabını kabul ederseniz emsâli de yok, imkân da yok; acayip hesaplarla 78 zait 10 takrir imzası zait. Başkan, zait kâtipler diye giderseniz imkânı yok. Şu halde varılmak istenen gayenin yüksek huzurunuzda tezahürü lâzım. Bir kanun teklifi gelmiş yalnız Anayasa ve Adalet Komisyonunu ilgilendirir. Bu komisyona havalesi yapılmış ve derhal gündeme de alınmış, bu Çarşamba günü de müzakeresi yapılacak. Bir takrir verilir der ki, geçici komisyon kurulsun. Olur. Geçici Komisyon nedir arkadaşlar?

Gececi Komisyon birden ziyade komisyonları ilgilendiren işlerin müzakeresini tesri için Yüksek Heyetinizin lüzum gördüğü ahvalde kuracağı bir komisyonudur. Zaten mesele komisyona havale edildi. Önregedeki iddia İçişleri Komisyonu da belki ilgilendir. Kardeş Mecliste de bir içtihat teessüs etmiş. Orada Adalet Partisi Grubu bu taktir aidiyeti itibariyle İçişleri Komisyonunda da tezekkür edilsin, diyordu. İhtilâf büyümüş, derecattan geçmiş Heyeti Umumiye'ye kadar intikal etmiş, Heyeti Umumiye de nihai içtihadını «İçişleri Komisyonunu ilgilendirmez» diye vermiş. Böyle bir durum mevcut.

Şimdi sözlerime başlarken de arz ettim. Usuller o kadar muhtelif istikametlerden meriyet mevkiine konuyor ki, hangisine itiraz edip, neresinde karar kılacağımızı izahta müteredditiz. Bir sunuş var, bizim İçtüzüğün 180 ne maddesi diyor ki : «Bu İçtüzük tadil edilirse veya uygulanmasında bir anlaşmazlık zuhur ederse, keyfiyet Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale edilir. Anayasa ve Adalet Komisyonu görüşünü bir raporla tanzim eder, Heyeti Umumiye'ye getirir. Heyeti Umumiye de kararını verir.»

Şimdi bu mâruzatımın ışığı altında meseleyi bidayeten vaz'edelim. Kanun Senatomuza geldi. Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale edildi. Bu hengâmede bir taktir verildi, gececi komisyon teşkil edildi. Grupumuza mensup bir üye temin arz ettiğim haklı sebeplerle - ki, buna yüksek viedanımız benimle beraberdir, oyunuzu nasıl kullanırsanız kullanınız - bugüne kadarki tatbikat neticesinde oylama yaptık ama karar almadık. Yüksek Heyetiniz bir oylama yaptı; bunu hatalı tasarrufuyla bir Başkan karar haline getirdi; karar vermediniz. Seksenbir kişilik açık oylama ile bu Meclisin karar vermesine imkân yok. Bu hususta bir an için karar verdiğimizizi kabul edelim. Evvelâ itiraz ettik. Başkanın hatalı tasarrufu vardır, diye grupumuza mensup bir üye bu itirazımı yaptı. Başkanlık Divanı toplandı. Başkanın tutumunu makbul ve muteberdir» dedi.

Şimdi burada İçtüzük tatbikatında bir siyasi parti grubuyla Başkanlık Divanı arasında ihtilâf zuhur etmiştir. İtirazımızı yaptık. Dedik ki, Başkanlık Divanının bu kararı İçtüzüğün hata-

lı uygulanmasındandır. Başkanlık Makamı itirazımızı kabul etti ve İçtüzüğün 180 ne maddesi gereğince Anayasa Komisyonuna bu itirazımızı tevdi eyledi. Şimdi Anayasa Komisyonu görüşünü bildirmemiş ama bu görüş Yüksek Heyetinize nasıl olsa gelecektir. Bu durumda iken sayın Başkanım, ben sunuşu yaptım. Sustunuz mu, kabul. Susmayacaksınız, gelin meydana söyleyin söyleyeceğinizi, demesinin mânası nedir? (Sağdan, aferin, bravo, sesleri) Usulü dairesinde itiraz yapılmıştır. Tüzük ve itiraza yetki vermiş. O itiraz 180 ne madde gereğince Anayasa Komisyonuna havale edilmiş. Bu çabuklukla, bu tedbirlerle elde edilmek istenen gaye nedir, arkadaşlarım? Bu gaye bu kürsüden ifade edilse belki o gayede anlaşacağız. Ama bu usul çabukluğunun sebebi nedir? (Sağdan, bravo sesleri) Bir itiraz yapmış mıyız İçtüzüğün 180 ne maddesi gereğince siyasi parti grubu olarak, İçtüzüğün bu tatbikiyle ihtilâf halindeyiz diye? Bunu yetkili Başkanlık Divanı Anayasa Komisyonuna da tevdi etmiş mi? Peki, şimdi siz bunu oyladınız; benim telakatim veya bilgim kâfi gelmedi. Başkanlık Divanının kararı karardır diye bir karar aldık. Yarı bizim itirazımız Anayasa Komisyonunda raporte edildi; ilmi heyetlerin mütalâası alındı; profesörler çağırıldı güzel bir esbabı mucibe ile geldi. Baktınız, bu daha doğru, diye bir gün şöyle bir gün böyle karar vererek şahsiyetler Meclisi olduğunu iddia ettiğimiz Yüce Senato'yu sabahdan akşama fikir değiştiren, karar değiştiren bir teşekkül haline getirmek reva mıdır? Ben fazla sözü zait görüyorum. O kadar açık bir gerçek karşısındayız; o kadar açık bir kasıt karşısındayız ki, bu hâdiseler karşısında susmak, konuşmaktan daha iyi geliyor. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (Sağdan alkışlar)

BAŞKAN -- Sayın Çağlayan'ın Başkanlığın tutumunu yeren beyanatlarına Başkanlık cevap vermek mecburiyetindedir. Sayın Çağlayan'ın sunuşunu sadece bilgilerinize arz ile yetinileceğini ifade ettiler. Ben biraz önce üç ayrı sunuş şeklini Yüksek Heyetinize arz ettim. Bir kısmını sadece bilgilerinize sundum. Bir kısmını 378 sayılı Kanunun 4 ne maddesinin yüklediği mecburiyete istinaden kararlarınıza arz ettim. (Dostluk grupları gibi.) Bir partiden diğer partiye geçiş ifade edenleri ise sadece bilgilerinize arz ettim. Bir kısmının ise, üzerinde görüş-

ne açılmasının mümkün olacağını, ifade ettim. Demek oluyor ki, 3 ayrı kategoride sunuş vardır ve Başkanlık bunları hassasiyetle tatbik etmektedir.

2 Nisan 1964 tarihli birleşimdeki oylama neticesine, Sayın Üye Macit Zeren, İktüzüğün 6 nci maddesinin 6 nci fıkrasına aykırılık iddiası ile itiraz etmiş, Başkanlık, İktüzüğün 6 nci maddesine vâkı ilişiği dolayısıyla bunu tetkik etmiş, müzakere etmiş, ve bir karara bağlamış, huzurunuzda getirmiştir.

Sayın Çağlayangil'in burada ifade ettiği husus ise; Başkanlık Divanının henüz bilgisine arz edilmeyen ve Başkanlık Divanının haberinin olmadığı bir husustur. Öyle anlaşılıyor ki, sayın arkadaşlarımız, İktüzüğümüzün 180 nci maddesinde vâkı ve yazılı olan hususlardan dolayı Başkana müraعات etmişler; Başkan arzularını veya taleplerini Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale etmiştir. Başkanlık Divanının bundan bir haberi ve bu hususta bir kararı olmadığını açıkça ifade etmek isterim. O halde açık olan benim ifade ettiklerimdir. Sayın arkadaşımızın ifade ettikleri ise Başkanlık Divanının haberi olmayan hususlardadır ki, bunlar açıklık ifade etmez. Kaldı ki, biraz önce ifade ettim, 6.12.1946 tarihinde yine bir oylamaya vâkı itiraz ve şikâyet üzerine Başkanlık Divanı 16 . 12 . 1946 tarihinde aldığı kararı Heyeti Umumiyeye sunuş olarak üzerinde müzakere açılmıştır. 12 . 6 . 1946 tarihinde...

FIKRET TURHANGİL (Aydın) — Senotada mı?

BAŞKAN — Müsaade buyurun.

FIKRET TURHANGİL (Aydın) — Senotamızın İktüzüğü var.

BAŞKAN — Sayın arkadaşım burada çok sıvri kelimelerle usul cambazlığından ve bâzı dram şekillerinden bahsederken...

TALÂT ORAN (Bilecik) — Bir saatten fazla konuşuyorsunuz.

BAŞKAN — Ben vazifemi çok iyi bilirim. Ve vazifemi yaptığım sırada vazife arabamın tekerlekleri arasına ne sözle ne müdahale ile hiçbir itiraz beni vazifemi görmekten menedemez. Bu sebeple kıymetli arkadaşlarım şuna emin olsunlar ki, şu kürsüye çıktığım andan ithibaren bütün siyasi endişeleri atmasını bilen bir arkadaşınızım. Gerektiğinde de, bu kürsüde olmadan, karşımızda siyasi meselelerde mücadele etmesini

de pekâlâ bilen bir arkadaşınızımı. (Bravo sesleri) İkisini birbirinden çok iyi ayırmasını bilen bir arkadaşınızımı.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Sadece bu beyanımız Başkanlık vezaiifi arasında olamaz.

BAŞKAN — Devam ediyorum, Başkanlık sunuşu olarak müzakeresi yapılan hususlar daha önce Başkanlık Divanı seçimi için yapılan bir itirazda aynı şekilde, Başkanlık Divanına havale edilmiş ve Başkanlık Divanının kararı olarak burada, siyasi parti gruplarının dışında kalanların Başkanlık Divanına iştirak edip etmeyecekleri hususunda alınan kararlar, müzakere ve münakaşa edilmişti. O halde gerek eski Mecliste, gerek Cumhuriyet Senatosunda Başkanlık Divanının sunuşları müzakere edilmiş bulunmaktadır ve müzakeresi mümkündür. İşte Başkanlık bu inkâm size sağlamaktadır. Bir inkâmı sağlamaya itiraz edilmesini de hakikaten ben çok garip görürüm. Müzakereye devam ediyorum. Sayın Zeren buyurun.

MACİT ZEREN (Amasya) — Muhterem arkadaşlarımız, 57 nci Birleşimde Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimleriyle ilgili kanun teklifinin geçici bir komisyonda görüşülmesini isteyen tavrının oylanmasına ve bu oylama sonucunun değerlendirilmesine itirazda bulundum. O gün celseyi idare eden Divanın tutumu Tüzük muvacehesinde beni tatmin etmedi.

İtiraz hakkımı kullandım. Dün C. Senatosu Başkanlık Divanında itirazım 3 - 4 saat müddetle devamlı bir şekilde tetkik edildi, tartışıldı. Yapılan görüşmelerin sonunda itirazım reddedildi, Divandan ayrılırken kanaatlerime aynı kuvvetle sarılarak ayrıldım. O halde görülüyor ki; yapılan müzakereler ve tartışmalar muterizi tatmin etmemiştir. Bu kere itiraz hakkımı Genel Kurul nezdinde tazeliyorum. Bu maksatla dün Divandan ayrıldıktan sonra itirazımı Genel Kurulunuzda tazelemek için Başkanlığa bir dilekte bulundum, bir tahrir verdim. İktüzüğün 180 nci maddesine göre tahririm müamele görmektedir. 180 nci maddeyi şimdi okumak suretiyle itilamıza arz ediyorum.

«MADDE 180. — Bu Tüzükte değişiklik yapılmasına dair teklifler. Ve bu Tüzüğün uygulanmasından doğacak anlaşmazlıklar gerekli rapor hazırlayıp Cumhuriyet Senatosuna sunul-

mak üzere Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale edilir.» İşte Cumhuriyet Senatosu Divanının beni tatmin etmeyen kararına karşı Genel Kurulunuz nezdinde yapmış olduğum itiraz bu prosedür içinde tetkik edilmek ve raporu huzurunuzda getirilmek üzere Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale edilmiştir. O halde bu müzakerenin zamanı Anayasa ve Adalet Komisyonunun raporunun buraya geldiği gündür. Bu itibarla bugün burada müzakerelerin yapılması usule aykırıdır. Bu hususu belirttikten sonra bir noktaya daha işaret etmek istiyorum :

Bugün Sayın Başkan Sırrı Atalay çok uzun izahlariyle usul dışı bir muamele yapmıştır. Demin konuşan arkadaşımız Sayın Çağlayangil'e âdeta kürsüden uzun boylu cevap vermiştir. Bu tutumuyla Sayın Sırrı Atalay hem hâkim, hem dâvacı mevkiindedir. «Kadı ola dâvacı ve muhızır dahi şahit, ol mahkemenin hükmüne derler mi adalet?» (A. P. saflarında bravo sesleri, alkışlar) Huzurunuzdan hürmetle ayrılıyorum.

BAŞKAN — Sayın Artus.

ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Muhterem arkadaşlar, evvelâ maddi hâdise nedir Oradan söze başlamak zannediyorum ki, münakaşamızı basitleştirecektir. Şimdi bir kanun teklifi verilmiştir. Bu kanun teklifi Millet Meclisinde çok sert tartışmalarla bildiğiniz safhaları takibetmiş ve nihayet Yüksek Senatoya gelmiş bulunmaktadır. Bu kanun teklifinin kanuniyet kesbetmesini istemiyen bir siyasi parti mevcuttur. Sayın Adalet Partili arkadaşlarımız. Bu, bütün basının ve Meclisin bildiği bir hakikattir. Ve bu da gayet normaldir. Kendi menfaatleri, siyasi parti menfaatleri bakımından bunu uygun görmüyorlar. Görmemekte haklıdır. Diğer taraftan... (Sağdan gürültüler)

BAŞKAN — Rica ederim sabırlı olun, niçin müdahale ediyorsunuz?

ÂMİL ARTUS (Devamla) — Diğer taraftan bâzı partiler veya bâzı bağımsız senatörler bu kanunun çıkmasını arzulamaktadırlar. Şimdi bu kanun buraya gelince pek tabii olarak Millet Meclisinde olduğu gibi burada da söz konusunu teklifin kanuniyet kesbetmesini istemiyen taraf elinden gelen her şeyi yapacak ve elindeki bütün kuvveti kullanacaktır. Yalnız, bir nokta var. Mebdeinde, başlangıçta anlaşmamız lâzımgelen bir nokta vardır. Muhterem

Adalet Partili arkadaşlarıma şunu hatırlatmak istiyorum ki, bu konuda tamamen objektif olarak konuşmaya gayret ederek sözüme başladım ve öyle sözümlü bitireceğim. Vâkıa arz ettiğim gibi tasarının yahut teklifin kanuniyet kesbetmesini arzu etmedikleri için çok hassastırlar. Burada belki bâzı müdahalelerle sözümlü kesmeye çalışacaklar. Sükûnetle dinlerlerse çok daha iyi olur zannediyorum.

Şimdi, arkadaşlarımız bu tasarının çıkması için hattâ, gruplarında karar almışlardır. Bu da basına aksetmiş, bunu da biliyoruz. Maddi hâdiseyi bütün çıplaklığı ile konuşalım. Mühim olan bir nokta daha var. Her hangi bir Parlâmento grubu, Parlâmentoda kendi yetkilerini kullanarak İttüzüğün veya Anayasanın hükümleri ancak hukuk esaslarına uygun olarak, yani hukuk kaidelerini bertaraf etmeye müncer olacak bir şekilde o kaidelerden faydalanamaz. Bu yine hepimizin bildiğiniz gibi hukukun değişmez esaslarından biridir.

Şimdi nedir vaziyet? O gün buraya bütün arkadaşlar gelmişler, 140 kişinin imzaları ile burada hazır buldukları anlaşılmalta, bir tahrir verilmiş 15 imza ile, açık oy istenmiş. Bu da haklarıdır, Parlâmento taktiği bakımından bu hakkı kullanmakta tamamen meşrudurlar. Fakat oy kullanmaya sıra geldiği zaman bu arkadaşlar oylarını kullanmıyorlar. Mevudoldukları halde oylarını kullanmıyorlar, bu suretle oy kullananların yeter sayıyı teşkil etmediklerini, yani salt çoğunluğu teşkil etmediklerini ifade etmek, veya izhar etmek maksadıyla. Çünkü biliyorsunuz, Anayasanın 86 ne maddesi ve İttüzüğün 112 ne maddesi salt çoğunluğun mevudolması lâzımgeldiğini ifade etmektedir. Bu salt çoğunluk var mıdır, yok mudur meselesinde pek tabii olarak burada mevudoldukları halde oylarını kullanmamış olan arkadaşların nazara alınması bir zaruretler. Aksi takdirde biz İttüzüğü ve Anayasayı yani hukuk kaidelerini çok yanlış bir şekilde tatbik etmiş, hukuktan maksadolan, gaye olan düzeni sağlamak gibi bir neticeyi değil de aksine, hakları iptal ve emek ve düzeni bozmak gibi bir neticeye doğru gitmiş oluruz. Bu ise, hiçbir zaman hukukun teviz etmediği bir esas kuraldır.

Yine, bunu kabul ettiğimiz takdirde vaziyet şu olacaktır : 71 üyeye sahibolan bir siyasi par-

ti. 185 üyeye sahibolan Cumhuriyet Senatosunu çalışmaz, vazife göremez ve karar alamaz bir vaziyete sokabilecektir. Bu ise, çok açıkça görülüyor ki, bir azınlığın netice itibariyle çoğunluğa tahakkümü ve Devletin Cumhuriyet Senatosu gibi yüksek bir siyasi organın vazife göremeyecek bir vaziyete sokulmasıdır.

Yine görülüyor ki, bu da hukukun hiçbir zaman teeviz edemeyeceği bir sonuçtur. Böyle, maddeleri, metinlerine girmeden, umumi olarak, vaziyeti âfaki olarak mütalâa ettiğimiz zaman varacağımız netice bundan ibarettir ve maddî hâdise de hepinizin bildiği gibi bütün açıklığı ile bundan ibarettir.

Şimdi arkadaşlarımız eğer hiç buraya gelmek suretiyle bir obstrüksiyon yapsalardı o zaman burada sadece o oya iştirak eden 81 kişi bulunacaktı, yoklamada 81 kişinin salt çoğunluğu teşkil etmeyeceği görülecek ve Senato tabiatıyla çalışmayacaktı. Fakat bunun neticesi olarak bâzı müeyyidelerle mâruz kalacaklardı. Yani Senatoya bir celse, iki celse, üç celse devam etmeyenlere tatbik edilen bâzı müeyyideler vardır. O müeyyidelerle mâruz kalacaklardı. Şimdi sayın dostlarımız hem o müeyyidelerden kurtulmak istiyorlar, geliyor deftere imza atıyorlar, hem de oya iştirak etmemek suretiyle Senatonun çalışmalarını baltalamak istiyorlar. Bu iki şeyi bir araya getirmeye imkân yoktur. Bir parti bir maksatla, bir gaye istihsal etmek istiyorsa, o gayeyi istihsal etmek için tevessül edeceği yolların avakibine tahammül eder. Avakibi de Senatoda mevcudolmamak ve bu mevcudolmama ile Tüzüğün tertibetmiş olduğu sonuçları sineye çekmektir. Ya bu yapıdır, Senato tamamen terk edilir gidilir, biz bu kanunun çıkmasını istemiyoruz, Senatoyu çalıştırmıyacağız, çekilip gidiyoruz, denir. Bunun neticesine göre İhtizârda gelmeyenlere tatbik edilen müeyyideler uygulanır. Ona razı olurlar. Ve yahut oya katılmasalar bile geldikleri takdirde burada mevcuttur. Ve mevcud oldukları nazara alınarak buna göre işlem yapılır. Bunun dışında.. (A. P. saflarında gürültüler.) Bunun dışında tutulacak bir yol hukuka uygun bir yol değildir, Tüzüğe uygun bir yol değildir, Anayasaya uygun bir yol değildir. Ve hukuk hiçbir zaman bu şekildeki haksız tutumları himaye için yapılmamıştır. Hiçbir zaman bu tarzdaki tutumları himaye için Tüzükler, kanunlar çıkarılmamıştır. Bu doğrudan doğ-

ruya kanunun arka yoldan bertaraf edilmesi mânasına gelen «dévier de lâ loi» diye hukukta uzun uzadıya tartışma konusu olan ve ilim sahasında büyük bir yer işgal eden ve bütün otoritelerin teeviz etmediği bir tutumdur. Binaenaleyh arkadaşlar uzun uzun burada konuştular, netice; maddî hâdiseyi ele aldığımız zaman, bütün çıplaklığı ile buraya müncer olmaktadır. 112 neî maddeye göre bir müraعات yapıldığını Sayın Çağlayangil'in konuşmasından öğrendik. O müraعاتın aidolduğu safhalarda tabii fikirlerimizi yine ifade edeceğiz. Yine bir nokta daha var... (Bâzı sesleri.)

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Sadet harici konuşuyor, burada A. P. nin tutumu görüşülüyor.

BAŞKAN — O benim vazifemdir, onu ben takdir edeceğim.

ÂMİL ARTUS (Devamla) — Efendim, dediler ki; bir teklif geldi Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale edildi. Orada görüşülecekti, şimdi neden böyle bir karma komisyona lüzum görülüyor?

Arkadaşlar, teklifin müstaceliyet arz ettiği izahattan vârestedir. Senatonun 1/3 üyelerinin yenileme seçimleri vardır. Bu seçim 7 Haziranda yapılacaktır. Senato diğer taraftan bu ayın sonlarına doğru büyük tatile girecektir. Bu vaziyette diğer Mecliste kıymetli arkadaşlarımız bir takrir verdiler. Bu kanun yalnız Adalet Komisyonunda değil İçişleri Komisyonunda da görüşülsün dediler. Burada da Anayasa ve Adalet Komisyonunda görüşülüp Yüksek Heyetinize geldikten sonra yine aynı şekilde bir takrirle karşılaşmak ihtimali kuvvetle mevcud olduğu için takriri veren Zihni Betil ve arkadaşları, dostlarımız bu ihtimali düşünerek (Gürültüler) önceden Anayasa, Adalet Komisyonu ve İçişleri Komisyonlarından müteşekkil bir komisyonda görüşülmesini arzu ettiler. Ve burada bunu izah ettiler.

MEHMET ÜNALDI (Adana) — Sayın Başkan, ifadelere dikkat buyurun. «dostlarımız» şeklinde müstehzi konuşmaları, lütfen önleyin. Bundan ne kastediyor izah buyursun?

BAŞKAN — Sayın Artu, «dostlarımız» tâbirini hangi mânada kullanıyorsunuz?

ÂMİL ARTUS (Devamla) — Özür dilerim, ben Adalet Partili arkadaşlarımdan bahsederken «dostlarım» dedim. C. H. P. li olan Zihni Betil'den bahsederken de «dostlarım» dedim.

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Lâubali olmayalım.

ÂMİL ARTUS (Devamla) — Bu bir alışkanlık, lâubalilik değil, ne münasebet.

BAŞKAN — İzah etmiştir efendim. Bunun samimiyet ifadesinden başka bir şey olmadığını söylemiştir.

ÂMİL ARTUS (Devamla) — İfâ bir zaman istihza ifade etmiyen bir kelimedir. Bu benim samimiyetimin bir ifadesidir. Ve hakikaten hem sizlere, hem de diğer arkadaşlarımı dostlarımı te-lâkki ediyorum.

Evet, Zihni Betil burada izah etti, dedi ki, böyle bir müraaate...

BAŞKAN — Sayın Artus, hikâye kısmını lütfen geçin.

ÂMİL ARTUS (Devamla) — Efendim, Sayın İhsan Sabri Çağlayangil buna dokunduğu için bu noktaya cevap veriyorum. Çünkü kendileri dediler ki, Millet Meclisinde İçişleri Komisyonuna havalesi istendi, bu teklifimizi reddettirmek için gayret sarf ettikleri halde burada İçişleri Komisyonunun da katılacağı bir karma komisyona havalesine neden lüzum görüldü dediler, bu noktaya cevap veriyordum. Yoksa mevzu ile ilgisi olmayan bir konuşma yapmıyorum.

Bu teklif Senatoya geldikten sonra geciktirilmemesi yeni baştan tekrar İçişleri Komisyonuna gitmesi gibi bir vaziyet ile karşılaşılmasını diye her iki komisyondan seçilecek olan üyelerle bir Karma Komisyon teşkilini teklif ettiğini, Sayın Zihni Betil burada ifade ettiler. Binaenaleyh, artık burada bu teklifin arkasından birtakım fikirler veya düşünceler aramak benzer yer-sizdir. (Adalet) Partisi sıralarından sonra, sonra sesleri.) Soura Sayın Çağlayangil arkadaşlarımız burada dramdan bahsettiler. Ben bu mevzuda bir dramın, böyle acıklı bir trajedilik hâdisenin cereyan ettiğine kaani değilim. Mesele tamamen Senatonun normal çalışmalarını içerisinde cereyan etmektedir. Herkes hakkını kullanmakta ve gerekli kararlar alınması için serbestçe tartışılmaktadır.

Sözlerimi bitirirken bir kere daha ifade etmek istiyorum ki, maddi vaziyeti bütün açıklığıyla düşündüğümüz ve gözümüzün önüne getirdiğimiz zaman hâdisesi, tamamen Başkanlık Divanının ekseriyetle ittihaz etmiş olduğu kararın, Anayasaya ve Tüzüğe ve

bukukun genel prensiplerine uygun olduğunu açıkça göstermektedir.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Söz sırası şöyledir : Sayın Dağlı, Sayın Fikret Turhangil, Sayın Tigril, Sayın Saim Sarıgöl, Sayın Ahmet Yıldız, Sayın Zihni Betil, Sayın İhsan Sabri Çağlayangil ve Sayın Ünaldr.

Yalnız, Sayın Betil ve Sayın Çağlayangil grupları adına söz istemişlerdir. Sayın Betil dokuzuncu sıradadır. Grup adına daha önce olduğu için önce ona söz vereceğim. Buyurun Sayın Betil C. H. P. Grubu adına.

C. H. PARTİSİ GRUPLU ADINA ZİHNİ BETİL (Tokat) — Muhterem arkadaşlarımız Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi hakkındaki kanunda değişiklik yapılmasını isteyen kanun teklifinin, Anayasa ve Adalet Komisyonu ile, İçişleri Komisyonu tarafından seçilecek yediler kişiden tereküb edecek bir Geçici Komisyonunda görüşülmesini teklif eden önergede benim de imzam mevcuttur. Bunun nedeni izah edilmedi, dediler. 2 Nisan 1964 tarihli Birleşimde nedenini izah eylemiş bulunduğum için vaktinizi almamak üzere bu noktaya temas etmiyeyceğim.

Muhterem arkadaşlar, bizim İftüzüğümüz tetkik edildiği zaman birleşime yoklama ile, deftere sayın üyelerin imza atmaları suretiyle yapılacak bir yoklama ile, başlanacağı anlaşılır. Soura Başkanlık Divanı lüzum takdir ederse veya 5 sayın üye sözlü veya yazılı teklif ve istekte bulunurlar ise yoklama yapılır.

2 Nisan 1964 tarihli birleşime bu teklif üzerine ne suretle oylama yapıldı? Mevzuun iyice anlaşılabilmesi için bu noktaya birkaç cümle ile ben de temas etmek lüzumunu hissediyorum.

Muhterem arkadaşlarımız, oylamaya geçileceği sırada Yüce Senatoda nisabın bulunmadığı yolunda bir itiraz vukubulmadı. Beş kişi yazı ile veya sözle nisabın mevcudiyetinde tereddüde düştük, yoklama yapılsın, demedi. Birleşimi idare eden Başkanlık Divanı da nisabın kaybolduğu şüphe ve tereddüdünde bulunmadığı için re'sen yoklamaya geçmedi. Bizim İftüzüğümüze göre, açık oylama on sayın üyenin teklifi ile oluyor. Bu nevi teklifler, tek-

lif sahibi hazır iken hukukî muteberiyet taşır, eğer teklif sahibi hazır değil ise bu nevi önergeler hukukî muteberiyet taşımaz.

C. Senatosu birleşimine gelmeyen kimseler evlerinde önerge hazırlıyarak Yüce Senatoya gönderdikleri takdirde o önergeler bu nevi usulî muamelelerde, hukukî muteberiyet taşımaz. Aklın, mantığın ve izanın, başka surette düşünülmesini menettiği hususlarda hükümler vaz' edilemez. Böyle ahvalde hukukun umumi hükümlerine, umumi hukuk prensiplerine, akıl mantık, izan icaplarına göre hâdise muhakeme edilir ve hükme bağlanır. Burada olmayan bir kimsenin usule taallük eden bir noktada konuşması nasıl mümkün değilse teklifi de hukukî muteberiyet taşımaz. Eğer açık oylamayı isteyen ve 17 imza taşıyan - ki bizim İctüzüğümüze göre 10 imza kâfidir - önergeler ki, imza sahiplerinden en az 10 u burada olmasaydı, Başkanlık Divanına terekübeden vazife açık oylamaya gitmemekti. Bu önerge hükümden düşmüştür, demek suretiyle işari usulle halletmek olacaktı. Demekki, önergenin hukukî muteberiyeti üzerinde, Başkanlık Divanı tereddüde düşmemiş, hazır bulunan sayın üyelere her hangi birisi de tereddüde düşmemiştir. Beş kişi sözlü veya yazıyla yoklama istememiştir. O halde, on kişiyi lâakal oylamaya katılanlarla birlikte toplantıda hazır telâkki etmek iktiza eder. Anayasamızın 86 nci maddesi birinci fıkrada; «Toplantıya katılanlar», tâbirini kullanmaktadır.

Eğer Anayasamız, toplantıyı ancak oylamaya katılanlar mânasında telâkki etse idi, toplantıya katılanlar tâbirini kullanmazdı. Oylamaya katılan tâbirini kullanıyor. O halde görüşme msabı aranırken oylamaya katılanları, sayet varsa, hazır iseler oylamaya katılmayanların da ilâvesi ile hesabetmek icabeder. Anayasamızın 86 nci maddesi sarıhtır demiyor, gayet sarıh.

Muhterem arkadaşlar, buraya bir vazifeyle gelmiş bulunuyoruz. Burada çeşitli teklifler yapılabilir. Muhterem üyeler çeşitli görüşlere sahibolabilir. Teklif kabul edilir, reddedilir, değiştirilerek kabul edilir ama gelen teklifin görüşülmesi konuşulması mevzuunda her birimiz elimizden geldiği kadar dikkatli ve hassas olmaya mecburuz. Görüşülür, herkes fikrini söyler. Bu fikirler karşı karşıya olsa dahi muhteremdir. Müzakereler bittikten sonra oylama-

ya geçilir. Oylama sonucu nasıl tecelli ederse Yüce Cumhuriyet Senatamızın kararı olur, muhteremdir, muteberdir. Ama mahiyeti mâlûm olan bir teklifi, kendi görüşlerine göre uygun görmemeleri halinde üyelere bâzıları tarafından, görüşmeye mâni olmaya çalışmak İctüzüğün asıl hedefine ve temel prensibine aykırıdır.

Muhterem arkadaşlar; hiçbir hak, hiçbir yetki, gayesi dışında kullanılamaz. İctüzük, Yüce Heyetinizde müzakerelerin selâmetle ve mümkün olduğu kadar süratle cereyan etmesini sağlamak için tedvin edilmiştir.

Binaenaleyh, müzakereleri selâmetten uzaklaştırmak gibi bir maksatla, sürattan uzaklaştırmak gibi bir maksatla İctüzük hükümlerini yürütmek mümkün değildir. Bu hükümlerin maksadı; selâmetle ve süratle müzakeredir.

Muhterem arkadaşlar; Adalet Partisi Grubuna mensubolan muhterem arkadaşlarımız o önergenin Yüce Heyetiniz tarafından oylanması görüşünde bulundular, davranışlarından bunu anladım. Bu takdirde bu önergenin kabul edilebilmesi için konuşmak gerekiyorsa söz alır, konuşurlar, müzakereler bittikten sonra da teklife kınuzı oy vermek suretiyle kanaatlerini izhar ederler. Çoğunlukla alınan kararlar hukukî muteberiyet bakımından ittifakla alınan kararlardan farksızdır.

NECİP DANIŞOĞLU (Rize) -- Ya viedani tarafı?

ZİHNİ BETİL (Devanla) -- Bu itibarla görüşmelere katıldıktan, görüşlerini izah ettikten sonra müzakere bitince, oylamaya da katılmaları asıl idi. Oylamaya gelince katılmadılar ve obstrüksiyon yaptılar. Sonra o grupa mensup 17 arkadaş tarafından imza edilmek suretiyle verilen açık oylama önergesine göre, yapılan oylama sonunda İctüzüğümüze göre açık oy teklifinin hukukî muteberiyeti için arandığı 10 imza sahibinin dahi burada yokmuş gibi işlem yapılmasını arzu etmezdik. Bunun İctüzüğün mevcut hükümleriyle bağdaştırılmasına imkân yoktur. İctüzüğün istinadettiği temel prensipleriyle bağdaştırılmasına imkân yoktur, temel hedefiyle bağdaştırılmasına imkân yoktur.

Muhterem arkadaşlar; Cumhuriyet Senatamızın Başkanı oylamalara katılamaz. Cumhuri-

yet Senatosunun Birleşimini idare eden Başkanvekili oylamalara katılamaz. Ama o günkü oylamada, oylama yapılan birleşimde Cumhuriyet Senatosunun Başkanı, Yüce Senatoda hazır ise oylamaya katılmamış olmasına, katılmaktan kanunen memnu bulunmasına rağmen, toplantıya katılmış sayılır ve toplantı nısbatı, o dâhil olarak hesabedilir. Başkanvekili, Başkanvekili olduğu için, birleşimi idare ettiği için oylamaya katılamaz. Fakat nısbata dâhil telâkki edilir. Bunun başka türlü olamaz.

Souza, muhterem arkadaşlar, önerge ne istiyordu? Önerge diyordu ki, «Anayasa, ve Adalet Komisyonlarından yedi kişi İçişleri Komisyondan yedi kişi seçilsin, bu kanun teklifini Yüce Heyetiniz adına tetkik etsin.» Ulaşacağı kanaati Millet Meclisince kabul edilen metne uyar, uymaz, reddeder, değişiklik lüzumuna kaani olursa raporunu tanzim eder, Yüksek Heyetinize verir. Bu teklifte masuniyetten gayri bir maksat aramanın mânası olur mu? Komisyon Yüce Heyetiniz adına tetkik edecek. Ulaştığı kanaate göre raporu tanzim edecek. Yüce Heyetiniz o raporla mukayyet değilsiniz. Bu arada görüşmeler olacaktır, serbest görüşmeler olacak, herkes kanaatlerini ve fikirlerini enine boyuna söyleyecekler, karşı fikirde olanlar kanaatlerinin gerekçelerini yüksek huzurlarımıza dökcekler ve sizler oylarınızı kullanarak bir neticeye varacaksınız. Aslolan bir işe mümkün olduğu kadar ve süratle başlamak aslolan bir işi mümkün olduğu kadar ve süratle sonuca bağlamak olduğuna ve Komisyon sizi mesaisi ile asla takyidedemeyeceğine göre bu önergede Mâsumiyetten başka maksat aranır mı?

Muhterem arkadaşlarım, İftüzüğümüzün 112 nci maddesinde «Cumhuriyet Senatosu üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Ve Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplananların salt çoğunluğu ile karar verir» İftüzüğümüzün 112 nci maddesinin birinci fıkrasında, Anayasanın seksenaltıncı maddesinin birinci fıkrasına uygun olarak tanzim edilmiştir. 112 nci madde de tıpkı seksenaltıncı madde gibi, «oylamaya katılanların» demiyor, «toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla» diyor.

Şimdi, birleşime, deftere imza atılmak suretiyle yapılacak yoklama ile başlanır. Defterdeki imza sayısı 140 ı aşmış, bir önerge verilmiş, görüşmeler olmuş, oylamaya geçiliyor. Başkanlık

Divanı toplantı nısbatının mevedolmadığı yolunda hiçbir tereddüde varmamış, hazır bulunan üyelerden beşi bir araya gelmek suretiyle böyle bir tereddüt izhar etmemiş, oylamaya geçilmiş oylamaya katılanların adedi 81. Fakat toplantıya katılanların adedi 93 ün üstünde. 76 kişi beyaz oy vermiş. «Önerge kabul edilmiştir» diye Başkanlık Divanı kararını tebliğ ediyor. «Hayır, sadece oylamaya katılanları nazara alarak nısbatın mevedolup olmadığını araştırabilir,, siz öyle yapmadınız.» diyorlar. Birleşimi idare eden Başkanlık Divanına böyle derken de noktai nazarlama mesnet teşkil etmek üzere ne Anayasada ve ne İftüzükte hiçbir hüküm göstermiyorlar. Anayasanın 86 nci maddesinin birinci fıkrası ile İftüzüğün 112 nci maddesinin birinci fıkrası onların ileri sürdüğü gerekçenin zıddını sarahaten ifade ediyor. Başkanlık Divanı toplantı yapıyor, görüşmeler oluyor, Başkanlık Divanı bildiğiniz vechile 13 zattan mürekkeptir. Birisi çekimsiz alıyor, 9 kişi birleşimi idare eden Başkanlık Divanının yaptığı işlemi doğru buluyor. 3 kişi aksi kanaati izhar ediyor. Başkanlık Divanı da onu sunuşları arasında Yüce Heyetinize arz ediyor. Görüşme isteyenler olduğu gibi görüşme başlamış bulunuyor. Muamelenin bu suretle cereyanında İftüzüğün yahut aklın, mantığın zaruri bir icabına ne ölçüde, ne yolda, ne suretle bir muhalefet mevcuttur? Sadece bir aykırılıktan bir muhalefetten başka. Muhterem arkadaşlar, iddia delile istinadettirilmedikçe, kimden gelirse gelsin, kaç kişiden gelirse gelsin muteberiyet taşınmaz. Bir görüş, bir teklif inandırıcı gerekçeye istinadetmedikçe kimden gelirse gelsin, kaç kişiden gelirse gelsin muteberiyet taşınmaz. Bu itibarlardır ki, 2 Nisan 1964 tarihli Birleşimi idare eden Başkanlık Divanı oylama neticesini Anayasanın 86 nci maddesinin birinci fıkrası ve İftüzüğün 112 nci maddesinin birinci fıkrasına tamamen uygun olarak tebliğ ve terhim etmiştir. Başkanlık Divanına bu işleme vukubulen itiraz üzerine C. Senatosu Başkanlık Divanının aldığı kararla sözü edilen maddelere tamamen uygun bulunmaktadır.

Bu konu üzerinde mâruzatım bu kadardır.

BAŞKAN — Sayın Çağlayanlı Adalet Partisi Grubu adına.

ADALET PARTİSİ GRUPU ADINA İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANLI (Bursa) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Zihni Betil arka-

daşınımı dinlerken aklıma Fikret geldi.

Beşer'in böyle dalâletleri var.

Putunu kendi yapar, kendi tapar.

Kaideleri kendi, halk etti, hükmü de kendisi çıkardı.

İddialarımı arz ediyorum. 10 üye, imza sahibi hazır değilken işbu teklif katıyen muteberiyet taşımaz, ahkâmı âmire. Sayın Başkanımızın ifadeleri burada, birinci oturumun zaptı aynen okuyorum. «açık oya arz edilmesi hususunda bir önerge var, 10 dan fazla üyenin imzası ile verilmiştir. (Açık oy isteyenler burada yok, takrirdeki imzaların hepsi okunsun sesleri)

(İmzalar okundu.)

(İçerde yoklar sesleri)

BAŞKAN — Efendim, mecbur değildir önergeyi verenlerin içeride bulunması.»

İşte vaz'edilen düstur, yapılan put işte ayrı bir düstur. Ve bugüne kadar bu Mecliste cereyan eden hâdiseler. Sayın Zihni Betil dinledi, bunu. Üçüncü maddeye 84 üye oy vermiştir. Nisap yoktur. O günkü toplantı defterinde 120 mevcut, 84, 120 nin yarısından fazlası... Kendilerinin burada nassı katî hâlinde vazî buyurdıkları hâdiseleri kendi gruplarına mensup zevat reddü cerh ediyor. Ondan sonra nasıl itiraz ediyor.

HÜSEYİN OTAN (Burdur) — O zaman imza defteri yoktu.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — İmza var, imzalar buradadır.

Diyorlar ki, «efendim, oya katılanların yoklama nisabı var.» Evet, ama bize İftüzük muhtelif şekilde oylamalar almış, gizli oy, işari oy, açık oy. Bunların hepsi için usuller vaz'etmiş. Gizli oy için 8 tane madde vardır, şöyle olacak, böyle olacak diye tadadetmiş. Gizli oyla istihdaf edilen bir maksat vardır. Demin de arz ettim, bakınız aynen okuyayım : «Karar, lehte ve aleyhte bulunanların adedine göre belli olur. Çekinselelerin adedi oy üzerinde tesir icra etmez. Fakat sadece yeter sayıya dâhil olur.» Bu Mecliste şu hâdiseye kadar açık oylarda, kutu içinden çıkan oyun toplantı nisabı olduğu kesin olarak takarrür etmiştir ve bunun hilâfına yapılmış hiçbir hâdiseler de yoktur. Sayın Sırrı Atalay bir gün bana bir misal bulabilmek için Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti devrine kadar gitti ve bir ve-

kil tâyin etmişler dedi, orada ayrı bir rejim dedi, ondan medet ummak vaziyetine geldik. Başka misali yok. Yok böyle bir 'tatbikat, vaz'-etikleri kaidenin kendi iddialarından gayrı. Bir kere bana diyorlar ki; «Peki toplantıya katılanları Reis bilirse. (Bunu hesabeder.» İlmî hâkim medarı hükmolur mu? Reis nereden biliyor, o anda toplantıya katılanların hazır olduğunu? Şahit mi getireceğiz? İlan mı yapacağız? Beyyine mi göstereceğiz? Vallahi vardım veya yoktum. Nereden bileceğiz. Bunun ispatı kabil mi? Takriri imza edenlerin de mevcudiyeti şart deyip nereden iddia ediyor? Hazır olmadıkça muteberiyet taşımaz. Onun istinadettiği tüzük maddesi ki, tatbikatının aksine zuhur ettiğine dair binlerce misal var. Hattâ Sayın Başkanın zabıtlara geçmiş beyanı var. İtirazlarımızın hiçbirine cevap vermedikten maada, bâtil üzerinde ısrar ediyorlar. Sayın Zihni Betil arkadaşımı bu kadar hukukî mesnetten mahrum, bu kadar perişan bir müdafaa içinde görmeyen haklı üzüntüsü içindeyim.

SAHİR KURUTLUOĞLU (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Perişanlık kelimesini ne mânada kullanıyorsunuz?

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz.

SAHİR KURUTLUOĞLU (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Oradan mütemadiyen müdahale ediyorlar, tecavüzkâr birtakım sözler söylüyorlar.

BAŞKAN — Her iki taraf için de söylüyorum, hatibe müdahale edilmesin. Buyurunuz, devam ediniz.

SAHİR KURUTLUOĞLU (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Perişanlık kelimesinin ne mânaya geldiğini izah etsinler.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Ben şimdi kelimeleri kullanırken...

HÜSEYİN OTAN (Burdur) — «Doşt» kelimesinden alınan «perişanlık» sözünü kullanmaz.

ADALET PARTİSİ GRUPU ADINA İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Çok yakın arkadaşım, söylesin...

SAHİR KURUTLUOĞLU (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Perişanlık kelimesini kabul etmiyorum.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, devam edin efendim.

SAHİR KURUTLUOĞLU (Devamla) — Kelimeleri kullanırken biraz hassasiyet gösterim efendim.

ADALET PARTİSİ GRUPU ADINA İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Hassasiyet gösteriyorum efendim. (Gürültüler)

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

ADALET PARTİSİ GRUPU ADINA İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Perişanlık mânasını sefil mânasına almadım, fikir kabılinden müdafaa değildir diye söyledim, özür dilerim, bunu bu mânada anladınızsa.

SAHİR KURUTLUOĞLU (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Her kim olursa olsun perişanlığı aynı mânada alır. Siz hangi mânada alıyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Kurutluoğlu, lütfen müdahale etmeyiniz, devam ediniz efendim.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — İki iddiamın, yani yoklamamın muteber olduğunu ve 140 mevcuda nazaran 78 oyun salt çoğunluğu teşkil edeceği hakkındaki iddiamın o mevcudun toplantının her safhasında baki kalacağını kabule hukukan, mantıkan, aklen ve tatbikat bakımından cevaz olmadığı cihetle kabulüne imkân yoktur. Açık oyun ne şekilde yapılacağı ve oyların nasıl hesabedileceği de İktüzüğün okuduğum maddesinde sarahaten zikredildiğine ve tatbikat da bu yolda cereyan ettiğine göre, öyle bir müdafaaın da imkânı yoktur.

Sayın Zihni Betil arkadaşım buyurdular ki, biz ne kadar mâsum bir teklif yaptık, kanunun Anayasa Komisyonuna gitmişti, biz Geçici Komisyon kuralım dedik. Muhterem arkadaşlarımız, Anayasa Komisyonundan başka hiçbir komisyonu ilgilendirmiyen zati maslahat ve mesele itibarıyla hakiki bir ihtisas komisyonunda tezekkür edilmesine katî lüzum bulunan bir kanuna, bugüne kadar görülmemiş bir emsal ile tutup, durup dururken, vehleten Geçici Komisyona tevdi teklifinin mâsum olduğunu Yüce Heyetimizde kabul edecek kadar sâfiyet mevcud olduğunu Sayın Betil inanyorsa ona da hayret ederim. (Bravo sesleri)

Bu teklifin, mâsumiyetle alâkalı...

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Zihni Betil inanmadığını söylemez ve konuşmaz.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim, Başkanlık takdir eder.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — O halde Sayın Başkan, buna mâni olun.

BAŞKAN — Sayın Betil, Riyaset vazifesini biliyor.

A. P. GRUPU ADINA İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Ben arkadaşımın asabiyete kapılmamasını rica ediyorum. Kendi inanmadığı bir fikri müdafaa etti demiyorum. İnanmış olabilir. Ama bu fikrin mâsumiyetine aklı başında olan adam burada inanmaz, diyorum. Bu da benim iddiam. (Gürültüler)

BAŞKAN — Bir dakika, Başkanın vazifesi, burada hatiplerin konuşmasını temin etmektir. Bu sebeple demin konuşan hatip için de şimdi konuşan hatip için de sayın üyelerin Başkanlığa yardımcı olmalarını rica edeceğim. İşinize geleni alkışlamak, gelmeyen için gürültü çıkarmak, bu bizim vazifemiz değildir. Hatibin kürsüde serbestçe konuşması lâzımgelir. İşinize geleni alkışlayın, işinize gelmeyince gürültü çıkarın, bu olmaz arkadaşlar. Başkanlığın vazifesini görmesine lütfen yardımcı olun. Devam edin efendim, devam edin.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Ben şimdi, beni çok üzen bir ikinci meseleye temas edeceğim. Bu nokta şu: İki muhterem hatip arkadaşım da bu nokta üzerinde durdular, gerek Sayın Âmil Artus, gerek muhterem arkadaşım Zihni Betil evvelâ Cumhurbaşkanı kontenjanından seçilmiş olan bir arkadaşım hâdiseleri âfaki olarak tahlil edip, müdafaa eylemesi icabeder kanaatimi muhafaza ediyorum. Buna rağmen şu veya bu zihniyetin müdafii hattâ onlar cevap vermeden evvel tekdüm edip önlemeye çalışan bir davranışın sahibi görmek insanı üzer. Bendenizin, hiç kendileriyle ilgisi olmayan hiçbir kimseyi istihdaf etmeyen bu mesele üzerinde cereyan eden tenkidlerimi, kendi grupumun hareket tarzını çok kötü tefsir ederek ve şu parti siyasi menfaatleri bakımından bu kanunun karşısındadır gibi bizi menfaat peşinde koşan, bir ahlâk buhranı ile mâlûl teşekkül halinde huzurunuzda tasvir buyurdular. Bu sadet dışı idi. Sayın Başkana, bu sadet dışı beyana müsaade ettiklerinden dolayı teşekkür ederim. Ben de o cesaretle, sadet dışına çıkıp bu işte ahlâk buhranı var mı yok mu onu huzurunuzda getirmedi.

Muhterem arkadaşlarımız, nispi temsille ekseriyet sisteminin hangisi daha iyi? Bunun müna-

kaşası, belki kıyamete kadar sürecektir. Sayın Zihni Betil bir teklif yapıyor, diyor ki, bu ekseriyet sistemi âdil değil ; ben bir seçimde aynı oyu aldım, Meclise çok geldim, Senatoya az geldim ; bu gayriâdil sistemi değiştirelim, her ikisini de beraber yapalım. Yapalım olur. Niçin olmasın... Yalnız, acaba Senatoya vermek istediğimiz fonksiyon nedir? Meclise vermek istediğimiz fonksiyon nedir? Senatoya, girmek istediğimiz hüviyeti sağlayacak hangi sistemdir? Meclise girmek istediğimiz hüviyeti sağlayacak hangi sistemdir? Bunu düşünmek doğru değil mi? Bir Meclis iktidarı temsil edecektir; içinde her fikrin yatması lâzımdır, her kanadın temsil edilmesi lâzımdır, demiş, Kurucu Meclis, bu Meclis nispi temsille olsun demiş. Ama Senato demiş, bunun iktidarla alakası yok. Bu bir şahsiyetler meclisidir, murakabe meclisidir. Dikkat buyurumuz, Kurucu Meclisteki Anayasanın gerekçesinde her halükârda ıera edilecek seçimin Millet Meclisindeki seçimin farklı olması lâzımgelir. Sebepi?... Senatoların hikmeti meveudiyeti nedir, arkadaşlar? Siyasi partiler, çabuk parlar çabuk sönerler, itibardan düşebilirler. Bu Mecliste iktidara hâkim bir siyasi parti bir seçim kaybeder, toptan düşer - Allah kimsenin başına vermesin, 1950 de bir siyasi partinin başına geldiği gibi.

(C. H. P. sıralarından «1960 da da D. P. ün başına geldiği gibi» sesleri)

İktidar birden bire değişir bir yeni heyet gelir. Yeni heyet gelmiş ama, Hükümet icraatından haberi yok. Sokakta nutukları çekmişler gelmişler. Hükümeti de teslim alacaklardır. Bir çekirdeği olsun, bu işi bilen ve onların zıttı fikir taşıyan bir Meclis bunları murakabe etsin, seçim sistemleri farklı olsun ki, iki Meclis ahenkli olmasın biri öbürünü murakabe etsin. Aynı elbiseyle geldikten sonra iki meclise ne lüzum var? Oradan yap, buradan çıkar. Gaye bu değil. Gaye karşılıklı bir muvazene temin etmek. Ben, siyasi partiyim, böyle düşünüyorum hata yapabilirim. Ama böyle düşünüyorum. Sonra diyorum ki, canım bu nispi temsil iyidir, hoştur. Ama bütün dünya uleması, bunun için de bâzi mahzurlar bulmuşlar.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Sayın Başkamm, konu ile ilgili midir?

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Sayın Artus'un ahlâk buhranıyla itham ediyi konuyla ilgili mi idi?

BAŞKAN — Bunu ben takdir edeceğim siz cevap vermeyin. Lütfen devam edin efendim.

A. P. GRUPU ADINA İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Tabii konu ile ilgili değil. Ama gelir de... (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Çağlayangil cevap vermeyin, devam edin.

A. P. GRUPU ADINA İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Ama gelir de, bu siyasi parti ahlâk buhranı içerisinde derse bu konu ile ilgili midir? Biz Yüce Senatonun işlemesine, çalışmasına mâni olmak niyetinde değiliz. Bozguncu değiliz. Ama biz görüyoruz ki, bir siyasi parti katiyen maslahata uygun olmayan, bünyeye uymayan bir kanunu haiz olduğu rey ekseriyetiyle demokrasinin bağrına haşer saplamak istemesine çıkarmak istiyor. Kendi adedi de kâfi değil. Bana diyor ki, otur burada, otur ve bu faciaya meveudiyetinle ve menfi oylarınla basamak ol, hizmet et. Hayır, diyorum, yokum bu işte, diyorum. Ben böyle bir faciada hissedar olamam, bu işin içine giremem diyorum. Bu ahlâksızlık mı arkadaşlar? Bu bozgunculuk mu arkadaşlar?

Sayın Âmil Artus buyurdular ki, usul hükümleri gaye harici istimal edilmesin. Evet gaye haricinde istimaline hukuki mâni yoktur belki ahlâki mâni vardır.

Ama hukukan mevzu bir usulü şu veya bu maksat için kullanmak mümkündür. Ben bizim bu kullandığımız usulü Meclisin faaliyetine sekte veren bir nevi bozgunculukla, ahlâksızlıkla tavsifi karşısında hayır diyorum. Siz muhteremsiniz, böyle düşünüyorsunuz, böyle yapalım diyorsunuz. Bir siyasi heyetsiniz. Biz de bunun aksini düşünüyoruz. Ve bundan korkuyoruz. Bugün benim partim ekseriyet reyi alabilir, yarın sizin partiniz ekseriyet reyi alabilir. Bu Meclise iyi adam getirecek sistem nispi temsil sistemi değildir.

Bir yandan Siyasi Partiler Kanununu çıkarıp parti teşekkülleri içinde ahlâkım, dürüstlüğü muhafazasına çalışırken, bir yandan da birinci sıraya sen mi geçeceksin, ben mi geçeceğim diye sağlı sakallı gün görmüş Senatodaki zevatı birbirine düşürecek bir sistemi getirme-

nin fayda getireceğine kaani değiliz. Bu sistem hakiki seçimi partilerin bünyesinde yapar, sıralar taayyün eder ve halk nevama parti içinde yapılmış seçimi tefsire davet eden bir demokrasi âyini halinde gelir diyoruz ve buna mütaallik endişemizi savunuyoruz. Ahlâksızlık bunun neresinde? Usulün verdiği imkânları, bu kanunun çıkmasına müspet, menfi oylarımızla vasita olmamak için kullanıyoruz arkadaşlarımız. Ahlâksızlık yoktur. Fesat yoktur. Fikirler açıktır. Usulümüz, alınan kararlar hatalıdır. Yüksek viedanızda mâruzatımın akis bulduğuna ve şu oy meselesinde alınan kararın müdafaa ettiğim gerçeğin hakikat olduğunun sizlerde uyandıgına kaaniim. Kemali eesaretle oylarımıza intizar ederim.

Zaten nispî temsil seçiminde yine burada müdafaasını yaptığımız zaman yine gerçekleri huzurunuzda çıkardığımız zaman, bu Yüce Senatunun uhdesine düşen şeref vazifesini ifa ederek o kanuna oy vermiyeceğini biliyorum. Bizim neticeden pervamız yok. Biz, usulü ve hakkı müdafaa ediyoruz. Asabileşmiyelim, birbirimizi kırmıyalım. Kimseye târiz etmiyorum. Böyle düşündükleri için onlara parti menfaatlerine göre hareket ediyorsunuz demiyorum. Onlar da bana böyle düşündüğüm için partinin menfaati peşinde koşuyor demesinler. Parti Prestijleri ebedî değildir. Bugün benim lehime olan yarın onun lehine olur. Öbürgün başkasının lehine olur. Mesele bu Senatoya en iyi üye hangi seçim sistemiyle getiririz, onun dâvasıdır. Mâruzatım bundan ibarettir. Hürmetlerimi arz ederim. (Sağdan alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Dağlı.

ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Benim mâruzatıma temas eden bir hususu tavzih için söz istiyorum. «Partimiz ahlâk buhranı içindedir» dediğimi söyledi.

BAŞKAN — Bir önerge geldiği için alâkalanamadım. Ne için?

ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — «Partimiz ahlâk buhranı içindedir» dediğimi söyledi. Sataşma telâkki ediyorum. Yalnız bu hususu tavzih için söz istiyorum.

BAŞKAN — Sataşma mı, yoksa fikirleriniz dışında size başka bir isnat mı? Hangisi?

ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Söylemediğim bir fikri ifade buyurmuşlardır.

Partiniz ahlâk buhranı içindedir, demişim. Bu hususu tavzih edeceğim.

BAŞKAN — Sadece tavzih için söz veriyorum, buyurun.

Sayın Dağlı, bir dakika müsaade ediniz. Bir tavzih için söz veriyorum. Buyurun Sayın Artus.

ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, öyle zannediyorum ki, bendeniz konuşurken Sayın Çağlayangil arkadaşımız salonunda değildiler. Çünkü, ben konuşmalarım esnasında Adalet Partiden bahisle, ahlâk buhranı içerisindedir diye bir söz sarfetmedim. Yüksek Heyetiniz buna şahittir. Benim ifade ettiğim şey, sadece hukuk kaidelerinin gayeleri dışında kullanılmalarına imkân olmadığıdır. Hukuk kaideleri, gayelerinin dışında kullanılamaz. Kullanıldığı takdirde bu tutumu bizzat hukuk himaye etmez, dedim. Mesele bundan ibarettir, tavzih ederim, hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Dağlı.

HAZİM DAĞLI (Çankırı) — Muhterem arkadaşlarımız, o günkü celseyi bendeniz idare ediyordum. Ben o gün kendime şiar ettiğim bitaraflık düşüncesinden gayri hiç bir şey düşünmeden Anayasayı ve İctüzüğü anladığım şekilde tatbik etmekten başka bir şey yapmış değilim.

MEHMET ÜNALDI (Adana) — İyi anlamışsınız.

BAŞKAN — Sayın Ünalı lütfen müdahale etmeyiniz. Devam ediniz.

HAZİM DAĞLI (Devamla) — Anayasamızın 86 nci maddesi, İctüzüğümüzün 112 maddesi ve gene İctüzüğümüzün 52 nci maddesi bize bu kararı alma hakkını bahşetmiştir. Anayasamızın 86 nci maddesinde kanunlarda veyahut Anayasada ayrıca salt çoğunluğun temini lâzımgelmiyen hallerde meclisler yarısından bir fazlasıyla toplanır ve toplandığının bir fazlasıyla karar verir, deniyor. Binaenaleyh biz 93 üye ile toplanabilir ve 47 üye ile de karar verebiliriz. Eğer Anayasa başkaca bir hüküm istediği kanun veya, hukuk kuralları müzakere edilmiyorsa. O gün oylama yapıldı. Burada gördüğünüz arkadaşlardan pek çoğu vardı ve Adalet Partisi sıraları lebeleple dolu idi. Bendeniz oylama defterini getirttim. 140 kişi vardı. Yanımda bulunan kâtip Âdil Ünlü ve diğer arkadaşımız, burada oylama sırasında

130 kişi olduğunu tesbit etmişlerdir. Ben İktüzüğün 52 nci maddesi mucibince ya 5 kişi ayağa kalkacak, msabın tesbit edilmesi için oylama yapılmasını teklif edecek, veyahut da Başkanlık Divanı tereddüdederse bunu yapacaktır. Siz bu hakkı Başkanlık Divanına vermişsiniz. Siz bizleri seçmekle, bizlere itimadetmek suretiyle bu hakkı kullauma şerefini bizlere vermişsiniz.

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Açık oyla istemişiz.

HAZİM DAĞLI (Devamla) — Binaenaleyh arkadaşlarımız yanlış bir noktadan gidiyorlar. Ben yegâne, bidayette celseyi açtığım vakit yapılan yoklamaya istinadetmiş değilim. Arkadaşlarımız burada, diyebilirler mi ki, açık oy istediğimiz vakit dışarıya çıktık, burası boştu? Burada bulunan Millet Meclisinin bütün üyeleri locaları dolduran gazeteciler buradaki arkadaşlarımızı yoklama olduğunu söyleyebilirler mi? (Sağdan, ne alâkası var, sesleri)

BAŞKAN — Her zaman müdahale ediyorsunuz, o söyleyecek siz de her kelimesinde müdahale mi edeceksiniz? Niçin müdahale ediyorsunuz?

FETHİ BAŞAK (İstanbul) — Ne zamana kadar?

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

Sayın Çağlayanlı söylediği zaman dinliyorlardı. Şimdi siz de dinleyin. Üyenin fikridir. Müdahale etmeyin.

HAZİM DAĞLI (Devamla) — Dünyada vermiş olduğu bir karardan dolayı suçlandırılan bir kimseye müdafaa hakkı vermemek diye bir şey yoktur. Arkadaşlarımı sabırla dinledim, ağzımı açmadım. Rica ediyorum, daha konuşmaya başlıyalı iki dakika olmadı. Bu hakkımız bize verilmiştir. Verdiğim kararın sorumluluğunu Türk efkârı umumiyesinde tescil etmek istiyorum.

Amil Artus ve Zihni Betil arkadaşlarımız hukukun umumi hükümleri üzerinde gayet isabetle durdular. Ben bu noktalara temas etmiyeceğim. Benim temas etmek istediğim nokta şu: Nisap başka, karar başka. Eğer nisap meselesinde burada 140 kişiden; 130 kişiden veyahut 100 kişiden veyahut 93 kişiden fazla olduğuna Başkanlık Divanı kanaat getirirse ben bu verilen kararın mademki 76, 86 oyla kabul edilmiştir. O vakit bunun makbul olduğunu söyledik. Bu

400 kişi olur, hiç kimse iştirak etmezdi, fakat karar 46 ile çıkardı. Ben burada 300 kişi vardır bu kararı doğru değildir diye karar verirdim. İşte incelik buradadır. Karar msabı ile toplantı msabını tesbit etmek lâzımgelir. Biz viedanı kanaatimize göre, gerek Anayasanın 86 nci ve gerekse İktüzüğün 112 nci ve 52 nci maddelerine istinaden kararı verdik. Karar viedanıdır. Başka arkadaşlarımızın mütalâalarına cevap verecek değilim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Turhangil.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Sayın Başkan, sayın Senatörler, İktüzüğümüzün tatbikiyle ilgili bir meselede iki fikrin çatıştığını görmekteyiz. Bu çatışan fikirlerin arkasında bulunan fikirleri kürsüye getirip söylemenin hiçbir zaman doğru olmadığı kanaatindeyim. Bugün buradan kendisine hukukî bilgisi yönünden daima hürmet ve itimat beslediğim bir arkadaşımın konuşmasını dikkatle dinledim ve onun konuşmasından sonra söz almak mecburiyetinde olduğumu ifade etmek isterim.

Kendisi burada gayet bitaraf bir şekilde konuşma yaptığını beyan ettiler. Rica ediyorum, lütfetsinler bu bitaraflığı ne dereceye götürmüşlerdir, zaptı alıp okuduklarında ağızlarından çıkan ve benim tahtesşuur söylendiğini kabul ettiğim sözlerin sarf edilmiş olduğunu kendileri de göreceklerdir.

Muhterem arkadaşlarım, pek tabiidir ki, Cumhuriyet Senatosu seçiminin hepimiz hâfızasında geçmiş günlere ait yakın hâtıraları vardır. Bu mevzuun, Millet Meclisinden gelmiş olması, orada mücadelenin olmasından daha şiddetli bir mücadelenin Cumhuriyet Senatosunda ilmî, ahlâki ve seviyenize yakışır bir şekilde yapılmasının mutlaka, peşinen kabul edilmesi lâzımdır. Bir kur'a çekilmiştir. Kur'adaki henüz iki yılını ikmal eden bu arkadaşlarımıza yeniden girecekleri bir seçimde, henüz sayın arkadaşımın da Kurucu Mecliste emek sarf edip, titizlikle üzerinde durmasını şiddetle beklediğim, Senatonun mutlak ekseriyetle getirilmesi esbabı mucibesinden ve Kurucu Mecliste, Kurucu Meclis Anayasasında niçin Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir kanadının nispi, diğer kanadının ekseriyet seçim sistemiyle geldiği hususunun mucip sebeplerini bize izah etmesini beklerken ve bu fikirler arasında objektif fikirlerini, hukukî fikirlerini beklerken mantıktan, ahlâktan,

fikirden, kanun içinde bulunmayan ve söylenmeyen sözlerden bahsetmesini hayretle karşıladım. (Sağdan, bravo, sesleri) Hâdise meydana arkadaşlar.

Adalet Partisi ekseriyet sistemine gidildiği takdirde, çoğunlukla 40 la gelecek. Bunu 35 e indirmenin tek yolu, tek çaresi olarak henüz C. Senatosu seçimi kanununun 6 yıllık devresini tam idrak etmeden iki yıllık ilk kur'dan sonra 5 kişilik bir zaruretini yarattığı bir netice ile milletlerin ve memleketlerin en az el attıkları seçim kanunlarına el atılmasının karşısındayız. (Sağdan bravo sesleri)

Arkadaşlar biz parti olarak Anayasanın da tadilinin karşısındaydık. Biz Kurucu Meclisin getirmiş olduğu bu sistemin de karşısındayız. Ama, karşısında olmamızın mucip sebebi yalnız ve yalnız çoklukla geleceğimizin esbabı mucibesine dayanmıyor, arkadaşlar. Bir yerden 5 kişi veya 3 kişi gelmiş 2,5 yıldan beri burada kader birliği yapmış arkadaşlarımız tekrar mahallerine seçim için gittikleri zaman ahlâki durumun muhafazasını en başta görüyoruz. Beş kişi, sekiz kişi eksik veya fazla gelmenin hiçbir mânası olmadığı kanaatindeyiz. Cumhuriyet Senatamızın kuruluşunda muvazene unsurlarının meveudiyetini söylemeye lüzum hissetmiyorum. Cumhuriyet Senatosu Millet Meclisi gibi tereküp itibarıyla nispi rey ile gelenlerden tereküb-etmemektedir. Burada Cumhurbaşkanı kontenjan ve Tabii Üye müessesesinin meveudiyeti, muhakkak sağ veya sol kattan gelecek haklı ve yerinde taleplere kulak vereceğini ve onlarla beraber olmak suretiyle hiçbir tarafın bir taraf üzerinde tehakkümü sağlayamayacağını peşinen biliyoruz ve Anayasaya geçirilmiş olan bu müesseseleri biz bu mânada anlıyoruz.

Muhterem arkadaşım yine dediler ki; Adalet Partisi eğer Senatonun çalışmasına sekte vermek istiyorsa, diye Adalet Partisi Senato Grubunun Senato çalışmalarını sabote etme kararında olduğunu beyan ettiler.

Muhterem arkadaşlarım, burada iki buçuk yıla yakın bir zamandan beri kardeşlik havası içinde çalışmış insanlar olarak Adalet Partisi bugün kabul edilmiş bulunan 360 ı müteceviz kanunun üzerinde, komisyonlarda, Heyeti Umumiyede ne kadar büyük emek sarf ettiğini hepimizin vicdanımızda sesi olacak bir hakikatin meveudiyetine inanıyoruz. Fakat Grup Başkanı İh-

san Sabri Çağlayangil'in dediği gibi; Anayasanın ve İktüzüğün bize verdiği ve bizim asla yanında bulunmamak arzusunda bulunduğumuz bu nispi seçim kanununun çıkmaması için meşru haklarımızı, İktüzüğün vermiş olduğu hakları bu mesuliyete katılmamak için yapmak azmindeyiz. Geçmiş tarihte siyasi mülâhazalarla bir vilâyetin, kaza sonra da o kazanın yine vilâyet olduğunu unutmayınız arkadaşlarım. Seçim kanunları üzerinde oynanmasın. Yarın orada bir çoğunluk temin edildiği takdirde ilk yapılacak işin bu kanunun değiştirilmesi olacağını da peşinen düşünelim. Ve Kurucu Meclisin bize getirmiş olduğu, henüz üzerinden üç yıl dahi geçmemiş bulunan tatbikatının da tam olarak yapılmadığı mutlak bulunan bu kanun üzerinde hislerimizle değil, kanun anlamı ile durmamız icabeder kanaatindeyim.

Muhterem arkadaşlarım; bu mevzudan sonra İktüzük meselesini ele almak isterim. Yine görüyorum ki, İktüzüğümüzü, Anayasamızı muhtelif mânalarda anlıyan arkadaşlarımız var. Biz Sayın Hazım Dağlı'nın tarafsız hareket ettiği kanaatinde değiliz arkadaşlarım. İnsanların hatadan salim olmayacağı mutlaklıdır. Hele hukukî mevzularda hukukçuları bir araya getirip bir fikir üzerinde iktima ettirmenin gayrimümkün olduğunu Hazım Dağlı en az benim kadar bilirler.

Bir arkadaşım beyan etti, evvelâ şunu arz etmek isterim; Sayın Zihni Betil de bu noktaya dayandı, fakat oturduğum yerden dayanamadım kendisinden özür dilerim İktüzükte yeri nedir, dedim) Bizim kitabımız ve bizim kanunumuz İktüzüktür, bize akıldan, mantıktan, fikirden bahsedip bizi bir neticeye götürüp İktüzük dışına çıkarmak gayrimümkündür.

Açık oy takriri nedir, açık oylama, Tüzüğümüz gereğince 10 kişinin vereceği bir takrirdir. Şimdi bu takriri verenlerin, vermiş olmalarına nazaran burada mevcut kabul edilir mantıki olmaz. Eğer İktüzükte derse ki, açık oy takriri verenler Heyeti Umumiyede mevcut kabul edilirler derse ve bana muhterem arkadaşlarım; bu hususta bir madde gösterirlerse kendilerine henü teşekkür ederim hem de, bir mevzuu anlamış olunuz. Kaldı ki, bir arkadaşım beyan etti. Fethi Gürcan'ın idam hükmünün açık oya arzında (zabıtta vardır) şimdiki Sayın Başkanımız o za-

inan Başkanlığı işgal ediyordu. Bizden açık oy verenler Heyeti Umumiyyede yoktur diyerek itiraz edildi. Ve ismen de Trabzon Senatörü Şevket Buladoğlu'nun bulunmadığı beyan edildiği halde -Başkanlık Divanını ben bir küllolarak mütalâa ettiğim için arz ediyorum. - Sayın İhsan Hamit Tigrel'in Başkanlıktaki tutum ve davranışı başka, Hazım Dağlı'nın tutum ve davranışı başka, Sırrı Atalay'ın tutum ve davranışı başka olamaz. Başkanlık ieraatı yönünden bir küldür. Dediler ki, «açık oy takriri verenlerin Heyeti Umumiyyede bulunmasına lüzum yoktur» diye zapta geçen beyanları vardır. Şu halde bir meselenin İctüzük yönünden kullanılmasını ele alan parti ve o partinin grubu açık oylama takririni verir fakat onların tamamının bulunması hiçbir zaman Senatoyu çalıştırmama değil arkadaşlar, hiçbir zaman Heyeti Umumiyyeyi sabote etmek değil, fakat munhasıran dendiği kanun üzerinde obstriksiyonu yapmak hiçbir zaman gayrimeşrut bir hal olarak başkanlarımızca ve Başkanlık Divanınca kabul edilmemelidir. Ve betahsis Sayın Hazım Dağlı Beyefendinin dedikleri gibi burada lebalep Adalet Partili vardır, şimdi de var, fakat bir dakika sonra yok olabilirler, dışarı çıkabilirler... (Gürültüler) Rahatça dinleyin oturduğunuz yerden.

BAŞKAN — Onları susturmak sizi devam ettirmek benim vazifemdir, buyurun.

ŞEKİRET TURHANGİL (Devamla) — Çıkabilir ve bu çıkış hiçbir zaman Başkanın karar ittihazında esas olmamalıdır.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, Sayın Hazım Dağlı Bey kendisinin İctüzüğün 52 nei, Anayasanın 86 nei, İctüzüğün 112 nei maddesine istinadettiklerini beyan ettiler. İctüzüğün 112 nei maddesi açık oylamaya aittir. O kadar hassas maddede konmuştur ki, açık oylama takririni mütâakıp zannederim bir veya üç dakika sonra oylamaya geçmeden evvel kuliste bulunanlara ihtar edip, açık oy yapılıyor hususunu bildirmek için zilleri çaldırır Bu nedir? Bu, meselede iradeni izhar etmek için gel, seni çağırıyorum, oyunu ver. Ziller çalınca fevkalâde bir hal. Arkadaş geliyor oylanılan mevzua muttali olduktan sonra, o mevzu hakkında iradesini izhar etmek istemiyor. Hayır efendim, Şekiret Turhangil'i ben burada gördüm, ama sepetin içinden oyu çıkmadı, 82 yi 83 yaparım, çünkü burada idi. Yok arkadaşlar, böyle şey olmaz. Mesele bir kararın bir

kanunun mesuliyetine açık surette isim yazdırmak suretiyle katılmaktır. İrade budur. Zannederim bunun üzerinde tartışmaya imkân yoktur. İradesini izhar etmeyen kimseyi iradesini izhar edenlerin yanına ilhak etmenin düşünülmesinin ne dereceye kadar doğru olacağını kendilerine ve Divanda bu şekilde karar ittihaz etmiş olan arkadaşların tutumuna arz ediyorum.

Şimdi yine İctüzükte diyor ki; «Başkanlık Divanı Kâtiplerinden biri adçekme suretiyle çıkacak yerden yoklama yapar ve yoklamaya göre oyları alır», diyor. Ne oluyor, bu ikinci bir yoklama oluyor.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi Başkanlık Divanından özür dileyerek ifade etmek isterim; Senatamız iki yıldan beri Meclisten gelen birçok kanunların açık oylamasına gitti. Açık oylamaya gittiğimizde biz hiçbir zaman yoklama defterine göre 132 kişi vardı, veyahut Senato açıldığı zaman 127 kişi vardı. Fakat bu açık oylamada 83 kişi oy kullandı. Şu halde açılış salt çoğunluğundan bir fazladır, diyerek oylamayı hiçbir zaman muteber addedmedik ve dedik ki, Millet Meclisinden gelen oylama ekseriyeti belirtmediğinden kabul eden, çekinse kalan ve reddedenlerin yekûnu 93 olmadıkça, o zaman 94 ü geçmediği müddetçe tekrar ertesi günü oylama yapılmak üzere gayrimuteber addedildiği iki senelik zabıtlarımızda 100 defa, 300 defa, 400 defa mevcud olduğu halde, şimdi bunun açık oy neticesinde sanki işari oymuş gibi mütalâa edilmesi zannediyorum ki, açık ve işari oyun birbirine karıştırılmasından mütevellit ortaya çıkmış bir hâdisedir.

Muhterem arkadaşlarım, İctüzüğümüz, yenedir. Özür dilerim, Başkanlık Divanının ve İctüzük üzerinde ihtisası bulunan halen Başkanlığı idare etmekte olan Sırrı Atalay'ın da göz önünden kaçmış olabilir, 180 nei madde diyor ki, «İctüzüğün tatbikatından mütevellit bir ihtilâf vâki olduğunda, bu ihtilâf, Anayasa ve Adalet Komisyonundan mütalâa alınmak suretiyle Heyeti Umumiyyeye gider». Müsaadenizle okuyayım.

«Bu tüzükte değişiklik yapılmasına dair teklifler ve bu tüzüğün uygulanmasından doğacak anlaşmazlıklar gerekli raporu hazırlayıp C. Senatosuna sunmak üzere Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale edilir.

Muhterem arkadaşlarım, açık oy tatbikatından anlaşılıyor ki; bir İktüzüğün o oturumu idare eden Sayın Hazım Dağlı da ifade ettiler ben İktüzüğün 52, 112 nci Anayasanın 86 nci maddelerini böyle anladım, böyle anladığım için böyle uyguladım, dediler. Bu uygulamanın bir ihtilâfa müneer olduğu muhakkaktır. Bunun hâl yeri neresidir? Madem ki İktüzüğün tatbikatından mütevellit bir ihtilâf meydana gelmiştir, bunun hâl yeri Heyeti Umumiye'dir. Fakat Heyeti Umumiye'ye inmeden evvel yine bize âmir hüküm olarak İktüzüğümüz diyor ki, «Başkanlık Divanı böyle bir tatbikatın ihtilâfı anında, meseleyi Anayasa ve Adalet Komisyonuna göndersin orada Anayasa ve Adalet Komisyonu meseleyi nasıl anladığını tesbit edecek, raporunu yazacak Heyeti Umumiye'ye verecek. İşte o raporda konuşma yapılacaktır.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, bir sene beraber çalıştığım Başkanlık Divanında, halen Başkanlık mevkiini işgal eden Sayın Sırrı Atalay'dan özür dileyerek ifade edeceğim. Hakikaten bu sunuş ve sunuştan sonraki vaziyet normal bir şekilde seyretmemiştir. Neden? Çünkü, Sayın Atalay meseleyi sunduktan sonra konuşacak var mı diye söylemiştir. Başkanlık bugüne kadar hiçbir sunuş üzerinde konuşacak var mı diye ikazda bulunmadığı gibi konuşacaklara dahi söz istiyenlere dahi gündeme geçiyorum, söz vermiyorum demek suretiyle talepleri dahi Senatamızın çalışmalarının sürati bakımından reddettiği halde bugün burada bu meseleyi bir konuşma mevzuu haline getirip Anayasa ve Adalet Komisyonundan İktüzük gereğince mütalâa aldırarak imkân da ortadan kaldırılmak suretiyle konuşmadan sonra Heyeti Umumiye'ye arz ve Başkanlık Divanının ittihaz etmiş olduğu kararın mevzuata uygunluğunun (özür dilerim) tasvibini almak suretiyle Başkanlık Divanını ibra etmek gibi bir yola gittiler.

Halbuki 180 nci maddeye göre bu gibi meselelerde Başkanlık Divanının mütalâa ve kararı değil; Anayasa Komisyonunun vereceği rapor Heyeti Umumiye'ye indirilmek suretiyle tartışılması yapılır.

Bu bakımdan Başkanlık Divanının sunuşunun tartışmaya imkân vermeyeceğini, İktüzüğün 180 nci maddesinin mutlak ve mutlak tatbiki lâzımgeldiği kanaatinde bulunmaktayım. Hepinizi işgal ettiğim için özür dile-

rim. Bu meseleyi olgualuk içinde, karşılıklı anlayış içinde halledelim. Halk Partisi çıkarmak istiyor, biz çıkartmak istemiyoruz, bu aşikâr arkadaşlar. Bunu samimî kabul edelim, bu meseleyi samimî kabul edelim ve iddialarımızı, fikirlerimizi samimiyetle, hüsnüniyetle ortaya koyduğumuzda hassasiyet göstermemizi; ileride çok günler bir arada nice hizmetler yapmak arzusunda olduğumuz için birbirimizi kırmamasızın bu meseleyi de halletmemiz icabettiği kanaatindeyim. Hepinizi saygılarımla selâmlarım. (Sağdan alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Turhangil, Başkanın tutumuna itiraz ettiler ve sunuşların, görüşme konusu olmadığını ifade ettiler. 9 ncu Birleşim, 22 . 11 . 1962 Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları, başlığı altında bir, Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Sabahattin Tanman'a izin verilmesinden sonra, Başkanlık Divanı seçimi hakkındaki Başkanlık Divanı sunuşu ve kararı; sayfa 8. Başkan, Riyaset Divanına verilen kararlar muhalefet şerhlerini dinlediniz. Sayın Sarıgöllü usul hakkında söz istemektedir, buyurun Sarıgöllü, diyor ve sıra ile Sayın Sarıgöllü, Sırrı Atalay, Nüvit Yetkin ve daha on onbeş sayın üye konuşuyor ve verilen takrirler teker teker oya konuyor. Ve Yüksek Heyetinizin kararı alınıyor.

MEHMET İLKUÇAN (Antalya) — O zaman İktüzük henüz kabul edilmemişti.

BAŞKAN — Başkanlık Divanının kararı da vardı.

Buyurun Sayın Tıgrel.

İHSAN HAMİT TİGREL (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlarım; mevzuu girmeden evvel müsaadenizle bir üzüntümü ifade etmek isterim; Dünya hâdiseleri malûm. Küba chemmiyetini muhafaza ediyor. Çin - Rus ihtilâfı meydana, Arap âlemi başka bir âlemde ve bunların hepsinden daha mühim olan ve bizim için hayati bir mevzu mahiyetini almış bulunan Kıbrıs dâvası da ortada. Bütün bu meselelerin bizi daha esash mevzular üzerinde görüşmeye sevk etmesi lâzımken biz bir kanun İçişleri Komisyonuna gitsin mi, gitmesin mi, mevzuu etrafında günlerden beri, dikkat buyurun saat değil günlerden beri, çene çalmış bulunuyoruz. Bu üzüntü verecek bir haldir. Bu itibarla ben şahsen bu mevzu-

da konuşmak istemezdim. Fakat karara işi-
rak etmiş olan bir arkadaşınız olmak itibarıyla
niçin geçen gün Divanea alınan kararın isa-
betli olduğu hakkındaki mütalâamı arz etmek
istiyorum. Buna geçmeden evvel müsaadenizle
bir noktayı da aydınlatayım :

Nispi seçim sistemi hakkındaki tasarı, Mil-
let Meclisinden Senatoya geldikten sonra, Baş-
kan bunu, Anayasa ve Adalet Komisyonuna ha-
vale etmişti. Çarşamba günü saat 10.30 da Di-
van toplandı. Sayın Başkan dediler ki; «Ben bu
kanunun müzakeresini Anayasa ve Adalet Ko-
misyonuna havale ettim. Fakat İçişleri Ko-
misyonu Başkanı Sayın Mentemşoğlu geldi, bu-
nun komisyonuna havalesini istedi. Mütalâa-
nız nedir diye arkadaşlara sordular, arkadaş-
lar dediler ki, yazılı bir mütalâası var mı? Say-
ın Başkan, yazılı talebi yoktur ama şimdi
getirecek. Arkadaşlar pekâlâ dediler. Ben itir-
az ettim dedim ki, bu kanunun İçişleri Ko-
misyonunda görüşülmesine mahal yoktur.
Böyle olmakla beraber reye konulduğu zaman
da bu görüşümü teyiden takrime müspet oy
vermedim. Hal böyle iken benim o günkü tu-
tumumu çok sevdiğim, hakikaten çok sevdi-
ğim, mensubolduğum partiden ayrılmasına rağ-
men hiçbir kırgınlık duymadığım, Sayın Se-
lâmi Üren, tevcih ettiğim bir soru üzerine be-
ni âdeta bu işi çıkartmak için uğraşıyorum
ithamı altında bulundurdu. Buna çok üzül-
düm. Bu izahatımla beni haksız olarak, in-
safsızca itham edenlerin izanlarında bir tepki
yaratacağımı ümidediyorum. (Sağdan yok
öyle şey sesleri.)

Şimdi geliyorum esas mevzua : Bu mevzuda
tamamen bitarafım. 2,5 senedir itimadınıza
mazhar oldum. Bilerek hiçbir hata işlemek
yoluna gitmedim ve bundan sonra da sizlerin
de itimadınıza mazhar olduğum müddetçe bu
yoldan ayrılmıyacağım. Şimdi, ben niçin bu
kanunun İçişleri Komisyonuna gitmesini arzu et-
medim. Arkadaşlar, Sayın Turhangil söyledi; iki
büyük parti, birbirlerinin sırtını yere getirmek is-
tiyorlar, bu mevzuda aşikâr bu. Mecliste de bunu
yapıyorlar, burada da bunu yapıyorlar. Artık ben
diyorum ki, böyle bu vesileyle birtakım Parlâ-
mento taktiklerine gidilmesin. İllallah, gidilme-
sin. Bu sebeplerdir ki, madem ki, Başkan Adalet
Komisyonuna havale etmiştir, gitsin orada müza-
kere edilsin. Ama orada olursa çıkmazmış, geç

çikarmış buna mukabil tedbir alınıyor. Bunlar
hep Parlâmento taktiğidir ki, doğru görülüyor.
Ben doğru görmüyorum, size açıkça söylüyeyim;
ben doğru görmüyorum. İki taraf da gelir fikir-
lerini müdafaa ederler, bitaraflar vardır, müsta-
killer vardır, küçük partiler vardır. Onlar hiçbir
partiyi desteklemek mecburiyetinde değillerdir.
Onların iltihak ettiği taraf ekseriyet kazanır ve
kanun çıkar.

Şimdi vaziyeti bu şekilde izah ettikten sonra
Sayın Dağlı'nın aldığı kararın doğru olup olma-
dığına geçiyorum.

Muhterem arkadaşlarım, bizim toplanma usu-
lümüz Yeni Tüzüğe göre, Millet Meclisinin toplan-
ma usulüne uymamaktadır. Millet Meclisinin açıl-
ması için düğmeye basılıyor, ekseriyet var mı yok
mu, bu tesbit edildikten sonra müzakereye geçili-
yor. Biz de ise öyle değildir. Biz de; yoklama def-
teri imza edilecek deniyor.

Şimdi yoklama defterinin imzalanması en aşa-
ğı üç çeyrek veya bir saat sürüyor. Neticeyi bekle-
meğe lüzum görülüyor ve Riyaset arkadaşların
da mütalâasına iştirâk ederek, fikirlerini alarak
bakıyor ekseriyet olur vaziyette gördüğü zaman
müzakereyi açıyor. Bu sırada arkadaşlar birer bi-
rer geliyorlar, defteri imza ediyorlar ekseriyet
hâsil oluyor. Ekseriyetin mevedolduğu defter
kontrol edildikten sonra tesbit ediliyor ve müza-
kere devam ediyor. Bu arada arkadaşlar su içmek
için, kahve içmek için, dinlemek için veya kavga
etmek için dışarı çıkıyorlar. (Sağdan kavga etmek
için değil sesleri) Hayır gazetelerin yazdığına
göre sizi kavgaya çağırılmışım. Katiyen öyle bir
şey yoktur. Benden bir şey sâdır olmaz. Yani kor-
kaklığımдан değil, onu da söylüyeyim. (Gülüşme-
ler)

Evet efendim, şimdi; aksi sabit oluncaya kadar
ekseriyet var farzediliyor ve bazan 50 kişi bulun-
duğu halde kanunların müzakeresine devam edi-
yoruz ve kanunları çıkartıyoruz. Öyle değil midir
efendim?

Ne zaman ekseriyet olmadığı anlaşılıyor? Ya
beş arkadaş ayağa kalkarak ekseriyetin bulunma-
dığını beyan ediyorlar veyahut da Divandan kâ-
tipler ekseriyet yoktur, derler, bir kontrol yapılır.
Ekseriyetin olmadığı anlaşılır.

Şimdi bu vaziyette sayın Dağlı'nın Riyaset
ettiği birleşimde bunların hiçbirisi vukubulma-
mıştır. Ve ekseriyetin mevedolduğu görülmek-
teydi. Açık oy nedir?

Arkadaşlarım, kimler bu kanunu veya teklifi kabul ediyor, kimler kabul etmiyor veya kimler çekinse de diye tesbit etmek içindir. Evvelâ beyaz oylar kabul, bunda ittifakımız var, kırmızı oylar ret, müstenkiflere gelince yalnız yeşil reyden ibaret değil, yeşiller müstenkif bunun haricinde yine İktüzükte var, iptal edilmiş olan reyler müstenkif kabul edilir. Nasıl ki benim adım okunuyor geliyorum zarfı atıyorum. Fakat zarfın içi boş çıkıyor. O iptal edilmiş olur ama ben bu oylamaya iştirak etmişimdir. Bunun haricinde bir müstenkif daha vardır (Hangi madde sesleri) 108 nci madde efendim. Meselâ Sayın Sadi Koçaş'ın adını okuyorum, Paşanın adını okuyorum görüyorum buradalar oyunu kullanmak için gelmiyor. Bu müstenkiftir ve ben onu mevut sayıyorum. (Adalet Partisi sıralarından hangi maddeye göre sesleri.) Maddeye lüzum yok. Görülen köy kılavuz istemez.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz. Buyurun.

IHSAN HAMİT TİGREL (Devamla) — Binaenaleyh onlar da müstenkiftir. O günkü oylama sırasında bulunmamış olsalardı, mesele yoktu, o zaman. Ama buradadır rey vermiyor. Ekseriyet yoktur, iddiası da ortada mevut değil. Şu halde ben onları mevut farz etmeye mecburum. Aksi takdirde hiçbir kanunun, hiçbir kararın buradan çıkmasına imkân hâsıl olmaz. Biz Senato Üyesi olarak ve özellikle Riyaset Divanı olarak Meclis faaliyetine istikamet vermek mecburiyetindeyiz. Riyaset Divanı robot değildir. İcabında Tüzükte mevcudolmayan şeyleri hilâfında hüküm olmadıkça, akıl yoluyla, mantık yoluyla meseleyi halletmeye gitmek mecburiyetindedir.

Aksi takdirde zaten Riyaset Divanının bir kıymeti kalmaz. Bütün bu mülâhazalarladır ki, şu veya bu partiden geldiği için değil, arkadaşlar. Ben buna muhalif olduğumu söyledim, onu müdafaa için söyleyemiyorum. Bugün de İçişleri Komisyonuna gitmesine lüzum yoktur derim. Ama verilen karar ekseriyetin mevcudolduğu merkezindedir. Verilen kararda isabet vardır. Ve ben o düşünce ile Riyaset Divanında, bu karara varmış oldum. Bunu izah etmekle şeref duyuyorum. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Sarigöllü buyurunuz. (Kifayet önergesi var, sesleri.) Nedir efendim? Kifayeti kim verdi? Başkanlığa verilmiş bir kifayet yoktur efendim.

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Ayдын) — Muhterem Başkan, muhterem Cumhuriyet Senatosu üyeleri, ben evvelâ sunuşlar mevzuu üzerinde Başkanlık Divanının almış olduğu kararı sizlere okumakla sözlerime başlayacağım.

Başkanlık Divanının bu mevzuda aldığı kararı okuyorum, aynen şöyledir: «Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun... (Gürültüler)

BAŞKAN — Hâtibi dinliyelim efendim.

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Devamla) — 2 Nisan 1964 tarihli 57 nci Birleşiminde Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi hakkındaki kanun teklifinin Anayasa ve Adalet ve İçişleri Komisyonlarından 7 şer üye alınmak suretiyle kurulacak geçici bir komisyonda görüşülmesine dair alınan karara Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanı Kâtibi Sayın Macit Zeren'in 3 Nisan 1964 tarihindeki vâkı itirazı üzerine, Başkanlık Divanının 6 . 4 . 1964 gün ve 29 sayılı toplantısında, alınan kararın tam ve muteber olduğuna ve bu konunun Genel Kurula sunuş olarak arz edilmesine karar verilmiştir.»

Binaenaleyh Başkanlık Divanı kendisi vermiş olduğu kararları bunu Genel Kurula yalnız bir sunuş olarak arz etmeyi karar altına almıştır. Binaenaleyh Birleşimi idare eden Muhterem Başkanın bu sunuşu Heyetinize bir de oylama suretiyle takviye etmek isteyişi evvelâ şu karara muhalif ve itiraz etmek isteyenleri de bir cebri mânevi altına sokmaktadır. Eğer itiraz ederseniz oylarım, yok itiraz etmezseniz kesinleşmiştir o zaman oylamam. İzin verirseniz böyle bir alternatif, böyle bir tarafsız idare olamaz kanaatindeyim. Eğer Genel Kurulun üstünde addediyorlarsa kendilerini veya Başkanlık Divanının aldığı kararı dilediği gibi tasarruf etme yetkisine sahip iseler o zaman kendilerine hiçbir diyeceğim yoktur. Demek ki, her şey olur. Olmaz olmaz, deme olmaz alemül imkândır.

Binaenaleyh, bu hususu arz ettikten sonra, meselenin aslına geliyorum. Bendeniz Anayasa ve Adalet Komisyonunuzun Başkanınız olarak bizi bize havale edilmiş mevzular hakkındaki şahsi fikrimi açıklamamayı münasip görüyorum. Ama kanun teklifinin yapılması esbabı mucibesi politik mahiyette kabul edildiği ve savunulduğu içindir ki, onun üzerinde birkaç cümle ile durmayı münasip görüyorum. Anayasanın esbabı mucibesine, seçim kanununun esbabı mucibesine göz attı-

gımız zaman şununla karşılaşyoruz: Bu yeni tatbik edilen Anayasa meriyete girinceye kadar memleketimizde tek Meclis sistemi cari idi ve bu tek Meclis sistemi iktidarı ve tevhidî kuvvaya esas olan bir Anayasa olduğu için de hem icarayı hem herşeyi kendi bünyesinde cemetmişti. Bilâhara bu Anayasa ile tefnîkî kuva esasına göre gidildiğinde iki Meclis sistemi meydana gelmiş ve iki Meclis sisteminde Millet Meclisi iktidarı yani kabineye itimat oyu vermiyor ve bununla ilgili kabineyi düşürmek gibi iktidarla ilgili mevzuları nisbî sistem üzerine bina etmiş. Bundan evvelki Anayasamızdaki gibi ekseriyet sistemi ile gelip tek partinin iktidarı istediği gibi tasarruf etme mevzuuna bir son vermek için. Sistem doğru veya eğridir, ilmî münakaşası hâlâ devam etmektedir, bu mevzuu bırakıyorum.

Fakat İkinci Meclis için getirdikleri esbabı mucibe şu; niçin 150 getirmiş, orada 450 getirmemiş? Diyor ki; muvazeneyi temin, rejimin devamlılığını temin. Çünkü gayrikabili fesih olarak kuruyor Cumhuriyet Senatosunu. Buraya yaşı 40 m üzerinde kişilerle bir Meclis kurayım. Öyle bir Meclis olsun ki, bu hiçbir kuvvet tarafından Anayasa tadili veya bir ihtilâl müstesna, Cumhuriyet Senatosu feshedilmesin. Buraya gelecek üyeler de diğer Meclisten farklı olarak ekseriyet sistemiyle gelsinler. Bu esbabı mucibede var. Binaenaleyh, Meclisin kuruluşunda ve bünyesinde 150 kişi gibi bir azınlıktan ibaret bir Meclisin kurulmasını ve bunun da nisbî sistemle gelmesi esasını reddetmiş, ekseriyet sistemiyle bir seçim yapılsın demiş ve buna istinaden Cumhuriyet Senatosu Seçim Kanununun muvakkat 10 ncu maddesinin işaret ettiği gibi, «Bu ve bundan sonraki seçimler C. Senatosu seçim Kanununa göre yapılır.» diye de sarahatle beyan etmiştir. Şimdi vatsat, değişiklik ne oluyor? Biraz evvel Sayın Tigril'in de beyan ettiği gibi, her parti iktidarı elinde bulundurmak, her parti iktidara gelmek ister. Ama bir parti ki, kendi oyları ile ne Mecliste ne Senatoda iktidarı almaya yetkisi olmayınca sistem icabı Mecliste Koalisyonlara gider, Koalisyon imkânını kaybedince ne yapar? İşte bir tarihte bizim İktidârımızın 14 ncu maddesinde itiraz ettiğimiz siyasi parti gruplarından gayri gruplar kurulmaz diye ısrar ettiğimiz maddeye istinaden siyasi partilerden istifa edip bugünkü yerlerini alan arkadaşlarımıza istinaden bir iktidar, bir Hükümet kurulmuştur. Bu iktidarın

bugün tutunabilmesi için evvelâ yapması lâzım gelen şey Cumhuriyet Senatosundaki ekalliyet halini birkaç üye daha fazlalastırmak suretiyle ve seçim şansı azalmış küçük partileri kendi bünyesinde toplamak ki, istifadeleri olamayacaktır.

Hangi sistem gelirse gelsin bunları Türk siyasi bünyesi tasfiye edecektir. Bunlarla birlikte bugün ekseriyet elde etmek gayesiyle hareket edilmektedir. Şimdi, bu sistemle hareket ettiğimiz takdirde, Anayasa ile birlikte gelen bu seçim Kanununun tadiline Cumhurbaşkanlığı kontenjanından gelen muhterem arkadaşlarımız aynı bir siyasi partiye mensupmuş ve o kâmil edasıyla - maalesef burada yok. - sağa sola birtakım konuşmalar yaptı ki, 20 seneden beri kendisini tarım, üzüntü içinde kaldım. Asıl bu mevzularda titiz olup konuşması lâzım gelen Esat Çağa, iki senelik tatbikat böyle cereyan etti. Kalkıp konuşmam diyor. Aynı tatbikatın içinde bulunan bir arkadaşımız bir siyasi partinin veya Başkanlık Divanının müdafîi halinde kendisiyle ilgisi olmayan bir mevzuda rahat rahat çıkıyor, konuşuyor. Konuşsun, fakat bu memlekette şuna inanmamız lâzım ki, küçük oyunlar, seçim kanunları ile oynamalar bu memlekete fayda getiremeyecektir. Bugün ben bir seçim vasıtasının mevcud olduğuna dahi kaanî değilim. İşte Kıbrıs meselesi ortada, işte birçok mevzular var, Şimdi deşmiyelim, nerede ise adamlar Bozcaadaya gelecekler, nerede ise adamlar İzmir'e uzanaacaklar. Biz hâlâ oy peşindeyiz, öbür partiden iki kişiyi alacağız ve 3 gün daha iktidarda kalacağız diyor. Cumhuriyet Senatosunun iktidarla alâkası yoktur. Zaman zaman, burada hepimiz müştereken ifade etmez mi idik Adalet Partisi Senato Grubunun şimdiye kadar gereken vazifesini yaptı ve çalıştı, diye? Şimdi mi kötü oldu? Şimdi mi bunların değişmesi iktiza etti? İstirham edeceğim, ama şu muhakkak ki, bir Adalet Partisi fobisi içinde reyler birleşecek, küçük partiler zannediyorum ki, bu oylardan istifade edecekler. Ben kendilerine rakamlar vereceğim, istifade edemezler. Bir defa 24 vilâyette tek senatör seçilecek. Bu 24 vilâyetten bir tek kişi çıkaramazlar. Çünkü, partiler böyle çalışır. Ve böyle hareket eder. İkili vilâyetler de daima bugünkü çoğunluğu ifade eden C. H. P. ile A. P. arasında bölüşülecektir. Üçlü vilâyette keza öyle olacaktır. Dörtlü vilâyette böyle olacaktır.

Halk tasfiyeye gidecek ve bunlara rey vermiyecektir. Ne olacak? Bakın size söyleyeyim ne olacak...

BAŞKAN — Sayın Sarıgöllü, siyasi partilerin kaderini burada tâyin, size ve bize düşmez. Mevzu ile ilgisi yok. Mevzua gelin.

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Devamla) — Mevzu, nispî temsil. Nispî sistem Kanununu görüşüyoruz.

BAŞKAN — Mevzu o değil. Sonra siyasi partilerin kaderi ile ilgisi yok.

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Devamla) — Muhterem Başkanım, müdahalesi yerinde olmakla beraber makbul karşılıyorum. Öyleyse, şu noktaya dönüyorum: Acaba mevcut Başkanlık Divanı kararı bir sunuş olduğu halde bunu kendilerine göre tefsir edip de Anayasa ve Adalet Komisyonuna sevk edilmiş bir nispî sistem kanununu dönüp bu defa geçici bir komisyona sevk edilmesine vâkı itirazları bertaraf edip işin biteceğini zannediyorlar? Burada siyasi partilerle mi alâkalı? Hani tarafsızlık? Tekrar okuyorum. Bakın ne diyor: 29 sayılı Toplantısında alınan kararın tam ve muteber olduğunu ve bu konunun Genel Kurula sunuş olarak arz edilmesini talebediyor, deniyor. Sunuşlar, şimdiye kadar cari olan usullere göre sunulur ve iş biter. Ama «Ben sunuyorum, sizin itiraz etmeyin, itiraz ederseniz oy çoğunluğu bizimledir, arz ederim. Mesele kesinleşir. İtiraz ederseniz ne olur? Yine mesele kesinleşir, bunun üzerinde bir daha münakaşa açılmaz.» deniyor. İzin verin; eğer hakikaten bir Başkanlık Divanının diktası altında çalışacak sak ve şu İçtüzük hiçbir mânâ ifade etmeyecekse o zaman bu toplantıların hiçbirine mahal kalmaz. Ne diyor? 112 nei maddeye istinadettim diyor, Sayın Dağlı, başlangıçtaki yoklamayı esas ittihaz ettim ondan sonra bu işi hallettim. Mesele yok. Ama, istinadettiği madde, 112 nei madde. Halbuki istinadetmesi lâzımgelen madde 108 ve 108 nei madde, açık oylamanın bütün detaylarını almış, teker teker sıralamış ve diyor ki, «İştirak edenler, kabul edenler, reddedenler, müstenkif kalanlar, iptal edilen oylar yeter sayıda sayılır ama bunun dışındakiler sayılmaz Anayasa ne diyor? Anayasa üç hal kabul etmiş. Birisi, bir üye kabul oyu verir. Ret oyu verir. Çekinse kalır. Bunun dışında bir diğer oy sistemi kabul etmemiştir. Bütün bunlar bir tarafa, fakat yapılan muamele-

nin doğru olduğunu tasvip ve tasdik zımında böyle yaptım, diyor. Ve biz de itiraz ediyoruz ki; olmaz mesele bundan çıkıyor. Esasa girip görüşmüyorum. Çünkü, esast bizim komisyonlara gelecek ve orada müzakeresi yapılacak. Ama usul itibariyle burada cereyan eden şu usul, izin verirsiniz hem İçtüzüğe, hem de Anayasaya muhaliftir. Böyle bir suruş şu kendi kararlarına göre İçtüzüğümüze ve Anayasaya muhaliftir. Bu şekilde sunulmaz ve oylanmaz.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Yeterlik önergeleri vardır okutuyorum. 10 sayın üye konuşmuş bulunmaktadır.

Sayın Başkanlığa

Konu aydınlanmıştır. Memleketin huzura en çok muhtac olduğu bir zamanda vakit israfına yol açan konuşmalara son verilerek, esasa geçilmesini arz ederim.

Tabii Üye
Mucip Ataklı

Yüksek Başkanlığa

Görüşmeler yeterlidir. Konu aydınlanmıştır. Gündeme geçilmesini arz ve teklif ederiz.

Mardin Burdur
Abdülkerim Saraçoğlu Hüseyin Otan

Yüksek Başkanlığa

Görüşmeler yeterlidir. Başkanlık Divanı kararının oylanmasını arz ve teklif ederiz.

Çanakkale Ankara
Âli Aksoy Sabit Kocabeyoğlu

BAŞKAN — Üç önergenin de, birinci kısmı, ikinci önergenin birinci kısmı, bir önergenin tamamı yeterliği teklif etmektedir. Yeterliği oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Yeterlik önergesi kabul edilmiştir.

Önergeler vardır. Okutuyorum.

Başkanlığa

İtirazım, 180 nei maddeye göre, Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale edilmiştir.

Anayasa ve Adalet Komisyonunun raporu gelinceye kadar oylamanın tehirini arz ederim. Saygılarımla.

Amasya
Macit Zeren

Yüksek Başkanlığa

Tüzük uygulanması dolayısı ile bir ihtilâf olduğu açıktır. Tüzüğün 180 nci maddesi gereğince, Anayasa ve Adalet Komisyonundan mütalâa alınmadan müzakere açılmaz ve karar alınmaz. Bu itibarla oylamanın Anayasa ve Adalet Komisyonu raporunun alınmasından sonra yapılmasını arz ve teklif ederim.

Kastamonu

A. Nusret Tuna

BAŞKAN — Üçüncü önerge biraz önce okunan yeterlik önergesinin ikinci fıkrasına uygun olarak Başkanlık Divanının kararının oylanmasını istemektedir.

Yüksek Başkanlığa

Görüşmeler yeterlidir. Başkanlık Divanı kararının oylanmasını arz ve teklif ederiz.

Çanakkale

Ankara

Âli Aksoy

Sabit Kocabeyoğlu

BAŞKAN — Efendim, üç önerge mevcuttur. İki önergeden biri Sayın Macit Zeren'e aittir, diğerleri ile aynı mahiyettedir. Başkanlık Divanı kararının Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale edilmiş bulunan Sayın Macit Zeren'in, İktüzüğün 180 nci maddesine dayanan talebinin neticelenmesine kadar tehiri istenmektedir. Tehirini talebeden önerge en aykırı olanıdır. Bu sebeple evvelâ onu oylarımıza sunacağım. Ancak, bu hususta tehir talebeden önergelerin açık oya konulmasını istiyen iki önerge vardır. Bu teklifin açık oya arz edilmesini istiyen iki önerge ile İktüzüğün 104 nci maddesinin ikinci fıkrasına göre açık oyun, bildiğiniz gibi tüplerin doluşturılarak değil, isimlerin teker teker okunarak, kabul, ret ve çekinmelerin ifadesi şeklinde yapılması istenmektedir.

Şimdi, bu üç önergeyi okuduktan sonra işleme devam edelim.

Yüksek Başkanlığa

Nusret Tuna tarafından verilen teklifin açık oya konmasını teklif ederiz.

Adana

Hatay

Mehmet Ünal

Sabattin Adalı

Bolu

Denizli

Rahmi Arıkan

M. Emin Durul

Eskişehir

Adıyaman

Gavsi Uçagök

Halil Ağar

Çorum

Kastamonu

Alâeddin Çetin

Mehmet Çamlıca

Kastamonu

Aydın

Ahmet Nusret Tuna

İskender Cenap Ege

İstanbul

Fethi Başak

BAŞKAN — Aynı şekilde bir önerge daha vardır.

Başkanlık Makamına

Başkanlık Divanı kararının oylanmasının açık oyla yapılmasını arz ve teklif ederiz.

Aydın

Zonguldak

Fikret Turhangil

Tarık Remzi Baltan

Denizli

İstanbul

Mehmet Emin Durul

Fethi Başak

Antalya

İçel

Mehmet İlkuçan

Cavit Tefvik Okyayuz

Antalya

Elâzığ

Mustafa Özer

Celâl Ertuğ

Sivas

Ahmet Çekemoğlu

(Takrir sahipleri yok, sesleri)

BAŞKAN — Sayın üyelerden bir kısmı, imza sahiplerinin bulunmadığını ifade ediyorlar. Mühim olan fikirleri evlâtlarımız gibi muhafaza edebilmek ve onları daima tatbik edebilmektir. Başkanlık, daha önce idam cezalarının infaz edilip edilmemesi hususundaki aynı şekilde vâkı olan açık oylamalarda bu önergelerin muteber olup, olmadığı hususunda, önergede imzası bulunan üyenin bulunmadığı takdirde de önergenin muteberiyeti ifade edilmiştir. Fakat bu, demek değildir ki; oylama sırasında Anayasanın 86 nci maddesi ile, İktüzüğün 112 nci maddesinde bunların sayılıp sayılmaması hususları tamamen birbirinden farklıdır. Arkadaşlarımız bunu karıştırdıkları içindir ki, biraz önce benim bu beyanatımı ileri sürmüş ve kendilerine mesnet ittihaz etmişlerdir. Burada bulunmayan önerge sahiplerinin önergeleri muteber addedilemez, diye. Muteberdir, işleme tabi tutulur. Ama ekseriyetin hesabında Yüksek Heyetinizin vereceği karara göre halledilmesi gereken bir mesele, şimdi açık oya gideceğiz ve bu önerge muteberdir. Ancak, açık oylamanın ne şekilde yapılması hususunda bir önerge vardır okutuyorum.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Açık oylamanın ne şekilde yapılacağı İktüzükte var.

BAŞKAN — Evet biliyoruz. Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Açık oylama isteğinin, İktüzüğün 104 nci maddesinin 2 nci bendi gereğince (kabul, ret, çekinse kelimelerinden birisinin söylenmesi) suretiyle uygulanmasını arz ve teklif ederiz.

Ordu	Ankara
Zeki Kumrulu	Sabit Kocabeyoğlu
Mardin	Burdur
Abdülkerim Saracoğlu	Hüseyin Otan
Çanakkale	Konya
Âli Aksoy	Mustafa Dinekli
Urfa	Çanakkale
Esat Mahmut Karakurt	Halit Sarıkaya
Ordu	Gaziantep
Şevket Köksal	Zeki İslâm
	İzmir
	Enis Kansu

BAŞKAN — İktüzüğün 104 nci maddesini okuyorum. Bend iki:

«Açık oy üzerinde üyelerin adları yazılı kâğıtların kutuya atılması veya talep vukuunda»-ki talep vâkı oldu, «kabul, ret, çekinse kelimelerinden birisinin söylenmesidir.»

Bu işlem yapılacaktır.

FEHMİ ALPASLAN (Artvin) — Başkan, yalnız bir noktayı dikkatinize arz ederim. Şimdi bu önergeyi verenlerin, açık oy isteyenlerin hepsinin bu taleplerinde musır oldukları yolunda bir görüşe sahipseniz, ve bu önergeyi tanzim eden 10 kişi ve diğerlerinin imzası dolayısıyla ve diğer mahzurlar da olduğu takdirde siz bu önergeyi sıhatli olarak nasıl kabul edersiniz?

BAŞKAN — Efendim iki meseleyi birbirlerinden ayırmak lâzımdır. Her hangi bir mevzu da, birkaç arkadaş bir önerge veren sayın üyeler Heyeti Umumiye salonunun terkettiği takdirde önergeye bir işlem yapılamaz diye, Genel Kurulda, şimdiye kadar yapılan bir işlem yoktur. Sayın üyeler bulunmadığı takdirde, bu önerge işleme tabi tutulmaktadır. Bu itibarla sayı hesapları da ayrı bir usule uygun olarak yapılamaz. Şimdi talep vâkıdır. Açık oylama iki şekilde yapılır: Birisi kupalar konur isimler okunur, Sayın üyeler gider oylarını atarlar. İkinci şekilde yine isimler okunur, sayın üyeler ayağa kalkarak

ret, kabul veya çekinse diye beyanda bulunurlar. Talep vâkı olmuştur. Talebe göre yoklama yapılacaktır. İsimlerini okuttuğum arkadaşlar ayağa kalkacaklar Sayın Macit Zeren ve arkadaşlarının vermiş olduğu önerge gereğince itirazın Anayasa ve Adalet Komisyonundan gelinceye kadar Başkanlık Divanının kararının tehirini isteyenler kırmızı oy verecekler.

Efendim, şimdi bir dakika. İkinci bir mesele nin halli iktiza eder. Başkanlık Divanının sağında bulunan sayın bir üye bir önerge vererek ekseriyetin olmadığını iddia etmektedir. Ekseriyetin hangi hallerde olup olmadığı İktüzükte yazılıdır. Ancak beş sayın üye ayağa kalkıp iddia ettikleri takdirde Başkanlık yoklama yapar. Üyeler bu şekilde taktik yaparlar. Başkanlık (Soldan, alkışlar.) Taktikler meşrudur. Üyeler için taktikler meşrudur.

Divan üyesi usul hakkında konuşamaz. Yalnız yerinizi terk ederseniz, derhal bir üye yerinizi alır.

Buyurun Naci Arı. (Gürültüler) Müsaade buyurunuz efendim, Divan demek tahammül demektir. Başkanlık demek idare etmek sanatıdır. Tarafsızlık ve adalet içerisinde...

SAKİP ÖNAL (Adana) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Şimdi oylama sırasında söz veremem efendim.

SAKİP ÖNAL (Adana) — Oylamadan önce söz istiyorum.

BAŞKAN — Oylama sırasında söz verilmez. Oylamadayız, zaten efendim. Şimdi isimleri okunacak sayın üyeler oylarını ret, kabul, çekinse olarak ifade edeceklerdir. Sayın Macit Zeren ve arkadaşlarının Başkanlık Divanı kararının tehirini isteyen önergelelerini kabul edenler kabul, diyeceklerdir. Başkanlık Divanının kararının tehir edilmesini istemiyenler kırmızı, diye ifade edeceklerdir, kabul etmiyorum, diyeceklerdir.

Tekrar ediyorum, efendim. (Anladık anladık, sesleri.) Peki isimleri okutuyorum efendim.

(Ekrem Acuner'den itibaren isimler okundu ve kabul, ret, çekinse olarak oylar işaret edildi ve ad cetvelinde tesbit edildi.) (1)

(1) Cetvel açık oy tablosu halinde düzenlenerek tutanağın sonuna eklenmiştir.

BAŞKAN — Sayın Artukmaç, yok. Yeni gelen sayın üyeler, ayağa kalksınlar lütfen.!

Sayın Çağa.

ESAT ÇAĞA (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, meseleyi bilmiyorum, ne oluyor. İlk önce onu anlatayım.

BAŞKAN — Şu: Başkanlık Divanı Kararının Anayasa ve Adalet Encümenine havale edilen diğer bir itirazın neticesine değin tehirini istiyen önerge oya konulmuştur. Tehirini isteyenler kabul, istemiyenler ise ret şeklinde oy verceklerdir.

ESAT ÇAĞA (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — İstisare edeceğim, efendim.

BAŞKAN — İstisare olmaz efendim, böyle seyre.

ESAT ÇAĞA (Devamla) — Arkadaşımın ne dediğini bilmiyorum. O halde müstenkifim, efendim. Çünkü, (gürültüler) («Bir kişi daha var Sayın Başkan» sesleri.)

BAŞKAN — Oylama işlemi bitmiştir efendim. (Tebliğ edilmedi sesleri) Oylama işlemi bitmiştir efendim.

Oylama neticelerini arz ediyorum :

Yoklama defterinde (99) sayın üyenin imzası vardır. Sayın Senato Başkanı ile, oturumu idare eden Başkanvekili ile birlikte (101) sayın üyenin imzaları mevcuttur. Şu anda içerde bulunan sayın üyeler mevcud oldukları halde, Meclis içinde buldukları halde yoklama defterini imza etmemişlerdir. Şimdi neticeyi arz ediyorum :

Yoklama defterinde (101) kişi mevcut oy neticesinde (7) sayın üye vâkı olan teklifin reddini istemiş, dört sayın üye çekinse kalmış, beş sayın üye ise önergenin kabulünü istemişlerdir. Her ne kadar bu sayı hesabedildiği takdirde 84 sayın üye Cumhuriyet Senatosu Başkanı ile, oturumu idare eden Başkanın ilâvesiyle 86 üye, iki açık oylama önergesinde imzaları bulunan açık oylama isteyen sayın üyelere 22 den fazla olarak imzaları bulunduğu için yeter sayı vardır. Ve yapılan oylama neticesinde (75) oy ile önerge reddedilmiş, (4) üye müstenkif kalmış ve (5) üye de kabul etmiş bulunmaktadır. Şimdi diğer bir önerge vardır; Başkanlık Divanının Kararının oya sunulmasını istemektedir. Onu okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Başkanlık Divanı Kararının oylanmasını arz ve teklif ederiz.

Ankara

Çanakkale

Sabit Kocabeyoğlu

Âli Aksoy

BAŞKAN — Başkanlık Divanı Kararını tekrar okutuyorum.

(Başkanlık Divanı Kararı tekrar okundu.)

BAŞKAN — Sayın Âli Aksoy ve bir arkadaşı verdikleri önerge ile bu kararın oylanmasını talebetmektedirler. Okunan Başkanlık Divanı Kararını oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gündemimize devam ediyoruz.

8. — Cumhuriyet Senatosu Üyesi Kâzım Orbay'a izin verilmesi hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkercesi (3/302)

BAŞKAN — Tezkereyi okutuyorum.

Genel Kurula

Cumhuriyet Senatosu Üyesi Kâzım Orbay'ın, hastalığına binaen 1 Nisan 1964 tarihinden itibaren 15 gün müddetle iznini sayılması Başkanlık Divanının 1 Nisan 1964 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Cumhuriyet Senatosu
Başkanı
Enver Aka

BAŞKAN — Sayın Orbay'a izin verilmesi hususunu oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

9. — Danıştay kanunu tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi: 1/174; C. Senatosu 1/375) (S. Sayısı: 435)

BAŞKAN — Önergeler var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Danıştay kanun tasarısının ehemmiyetine ve Senatoda görüşme müddetinin bitmek üzere bulunmasına binaen öncelik ve ivedilikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Van
Faruk Işık

BAŞKAN — Aynı mahiyette bir önerge daha var, okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Sayın Başkanlığına

Danıştayın bugün içinde bulunduğu ağır iş hacmi harfesinde yeni Anayasamıza uygun bir şekilde teşkilatlanması için, Danıştay Kanununun bir an önce Büyük Millet Meclisine getirilmesi hususunda gerek sayın üyeler ve gerek partiler gruplarıca zaman zaman temenniler izhar buyurulmuştur.

Diğer taraftan, Anayasamızın geçici 7 nci maddesine göre de Danıştay Kanununun iki yıl içinde çıkarılması iktiza eden kanunlardan bulunması hasabıyla Hükümetçe bu icaplara uyularak hazırlanan «Danıştay kanunu tasarısı» 12.6.1963 tarihinde Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuş ve Millet Meclisi Genel Kurulunca sözü geçen tasarı alın karara istinaden öncelik ve ivedilik ile görüşülmesi yapılarak bazı değişikliklerle kabul edilen tasarı, 28.1.1964 tarihinde Cumhuriyet Senatosuna sunulmuştur. Tasarının Millet Meclisinde görüşülmesi sırasında, parti gruplarıca müştereken verilmiş olan bir önerge üzerine, Genel Kurulca tasarı 3 nci maddesinin ilk fıkrası olarak, (Bu kanunla kurulan dâva daireleri görevlerini ifaya 8.9.1964 tarihinde başlarlar.) yolunda bir hüküm de scvk ve kabul edilmiş bulunmaktadır.

Buna göre, 8.9.1964 tarihine kadar Danıştayın yeniden ihdası öngörülen daireler için Anayasamızın 140 nci maddesi hükümlerine göre başkan ve üye seçimlerinin yapılması ve adedleri artmış olması itibarıyla yeniden alınacak meslek mensuplarının sınav ve atanma işleri bir hayli zamana mütevakkiif bulunduğundan mezkûr tasarı bir an önce kanunlaşmış yürürlüğe girmesi lüzum ve zarureti ortaya çıkmaktadır.

Bundan başka, Anayasamızın 92 nci maddesinin onuncu fıkrasında kanunun, Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesine ait üç aylık sürenin de göz önünde bulundurulması icabetmektedir.

Yukarıda açıklanan sebeplere binaen Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyonunca bazı tadillerle kabul edilen «Danıştay kanun tasarısının» Yüce Senatoa öncelik ve ivedilikle görüşülmesi hususunda gerekli kararın alınmasını yüksek tenisiplerine arz ve teklif ederim.

Nüvit Yetkin
Devlet Bakanı

BAŞKAN — Aynı mevzu ile ilgili bir önerge daha var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

1. Gelen kâğıtların 1 numarasındaki Danıştay kanun tasarısının gündeme alınmasını,
2. Tasarının ehemmiyetine ve müddetin bitmek üzere bulunmasına binaen mütat toplantılardan başka Genel Kurulun Çarşamba ve Cuma günlerinde de toplanmasını arz ve teklif ederim.

Van
Faruk Işık

BAŞKAN — Üç konu vardır. Danıştay kanun tasarısının ehemmiyeti ve müddeti bakımından gündeme alınması. Bir. İki, öncelikle görüşülmesi; üç, ivedilikle görüşülmesi; dört, bunu temin zımında mütat çalışma günlerimiz ilâveten Çarşamba ve Cuma günleri de toplantı yapmamız talebedilmektedir.

(A. Partisi saflarında 5 üye ayağa kalkarak nisap bulunmadığını beyan etti.)

BAŞKAN — Arkadaşlarımızın talepleri usule uygundur, ancak şu anda yapılan işlemin bitiminden sonra talebinizi dikkate alacağım. Lütfen oturunuz efendim, bendeniz vazifemi bilirim. Hiçbir hareket yapılmakta olan bir işlemi durdurmaz. Bunu bitirip sizin talebiniz üzerinde duracağım. (Gürültüler) Biraz evvel ekseriyet olduğu açıkça ifade edilmiştir. Merak etmeyin yoklama yapacağım. Talebiniz Tüzüğe uygundur, diyorum, ancak oylama sırasındayım. (Sağdan : Oylama yapamazsınız, sesleri)

MUCİP ATAKLI (Tabii Üye) — Neden yapamam, oylamayı yapar.

BAŞKAN — Rica ederim, Sayın Ataklı sirlenmeyin, müdahale etmeyin. (Gürültüler)

Sayet Başkanlığın bu tutumu İctüzüğe aykırı ise sayın üyeler, bağırma çağırma ile değil, bunun iki yolu var :

1. İctüzüğün 6 nci maddesinin 7 nci fıkrasına göre tek başına ifa ettiği vazifeden dolayı şikâyet ve itirazda bulunurlar. Bu bir.

Ondan sonra da Başkanlığa sözlü ve yazılı soru vererek Başkan şu tarihte şöyle bir hata işlemiştir, der ve beni sigaya çekerler, iki.

Ancak, şimdi müsaade buyursunlar, Başkanlık vazifesini yapsın.

Şimdi talep şu : Danıştay kanun tasarısının gerekçesi gösterilerek gündeme alınması istenmektedir. Evvelâ onu oylarınıza arz edeceğim. Gündeme alınmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Öncelik teklifi vardır, ancak Başkanlık gündemde bulunan genel görüşmenin görüşülmesine başlandığı aşikâr olduğu cihetle, ancak öncelik kararı alındığı takdirde genel görüşmeden sonra işlemek üzere bu kayıt ve şartıyla öncelik hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler. Kabul edilmiştir.

İvediliğe gelince; tümü üzerinde görüşme bittikten ve maddelere geçtikten sonra ancak o zaman bahis mevzuu olduğu için, şimdi bu hususta her hangi bir karar ittihazına lüzum ve mahal yoktur.

Sayın Faruk Işık, Geçici Komisyon Başkanı olarak bu kanunun görüşülmesi için Çarşamba ve Cuma günleri de ayrıca devamlı olarak toplantı yapılmasını istemektedir. Bu hususu da oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler....

Özür dilerim, tekrar sayacağım.

HİDAYET AYDINER (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Çarşamba gününü kabul eder, Cumayı kabul etmeyiz ayrı ayrı oya vaz'edin.

BAŞKAN — Usule uygundur.

Çarşamba günü de toplantı yapılması isteğini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Cuma günü de toplantı yapılmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Çarşamba, Perşembe ve Cuma günleri de gerek Danıştay kanunu tasarısı ve gerekse gündemimizdeki diğer işleri görüşmek üzere toplantı yapacağız.

Buyurun sayın beş üye, şimdi isteğinizi yerine getirebilirim.

TALÂT ORAN (Bilecik) — Geçti artık.

BAŞKAN — O halde devam ediyoruz, efendim.

CEMALETTİN BULAK (Samsun) — Kalkmak suretiyle itiraz beyan etmiştik, nazara alınacağını beyan etmiştiniz. Şu durumda yoklama yapılmasını istiyoruz.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yaptırıyorum, efendim. (Yoklama yapılamaz, beş kişi ayağa kalkarak müracaat yapmadı, sesleri) Yapıldı efendim. Beş kişi ayağa kalktı. Usule uygundur, efendim. Yaptıracağım.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Şu anda yoklama neticesinde salonda yeter sayı görülmemiştir. Bu sebeple 8 Nisan Çarşamba günü saat 15,00 te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 18,28

(Önerge reddedilmiştir.)

Üye sayısı : 185
 Oy verenler : 84
 Kabul edenler : 5
 Reddedenler : 75
 Çekinseler : 4
 Oya katılmıyanlar : 96
 Açık üyelükler : 5

[Kabul edenler]

TABİİ ÜYE	SİVAS	Ziya Önder	VAN
Suphi Karaman	Rifat Öçten	Hulûsi Söylemezoğlu	Faruk Işık

[Reddedenler]

TABİİ ÜYELER	ARTVİN	KIRKLARELİ	SAKARYA
Ekrem Acuner	Fehmi Alpaslan	Ahmet Naci Arı	Kâzım Yurdakul
Refet Aksoyoğlu	BURDUR	KONYA	SİNOP
Mucip Ataklı	Hüseyin Otan	Sedat Çumralı	Suphi Batur
Vehbi Ersü	ÇANAKKALE	Mustafa Dinekli	TOKAT
Suphi Gürsoytrak	Âli Aksoy	Muhittin Kılıç	Zihni Betil
Kâmil Karavelioğlu	Halit Sarıkaya	Muammer Obuz	URFA
Osman Köksal	DENİZLİ	Ahmet Onar	Vasfi Gerger
Sami Küçük	Cahit Akyar	KÜTAHYA	Esat Mahmut Karakurt
Sezai O'Kan	ERZİNCAN	Osman Cevdet Erkut	UŞAK
Fahri Özdilek	Fehmi Baysoy	A. Bahattin Özbek	Kâmil Coşkunoglu
Mehmet Özgüneş	ERZURUM	MALATYA	YOZGAT
Selâhattin Özgür	Nurettin Aynuksa	Nüvit Yetkin	Neşet Çetintas
Mehmet Şükran Özkaya	GAZİANTEP	MANİSA	ZONGULDAK
Haydar Tunçkanat	Zeki İslâm	Emin Açar	Akif Eyidoğan
Ahmet Yıldız	Nizamettin Özgül	Ferit Alpiskender	CUMHURBAŞKANIN- CA SEÇİLEN ÜYELER
Muzaffer Yurdakuler	HATAY	MARDİN	Âmil Artus
AFYON KARAHİSAR	Vehbi Aksoy	Kemal Oral	Hidayet Aydın
Mustafa Yılmaz İnce- oğlu	İSPARTA	Abdülkerim Saraçoğlu	Ömer Ergün
ANKARA	Suat Seren	MUŞ	Hasan Kangal
Niyazi Ağırnaslı	İSTANBUL	İhsan Akpolat	Sadi Koçaş
Osman Alişiroğlu	Nurullah Esat Sümer	NİĞDE	Enver Kök
Rifat Etker	İZMİR	Kudret Bayhan	Sahir Kurutluoğlu
Sabit Kocabeyoğlu	Enis Kansu	İzzet Gener	Ragıp Üner
İbrahim Saffet Omay	KARS	ORDU	Nevzat Sengel
Mansur Ulusoy	Turgut Göle	Eşref Ayhan	Âdil Ünlü
	Mehmet Hazer	Şevket Köksal	
		Zeki Kumrulu	

[Çekinseler]

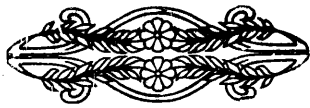
BURSA	DİYARBAKIR	Mehmet İzmen
İhsan Sabri Çağlayan- gil	Azmi Erdoğan	TUNCELİ
	GİRESUN	Mehmet Ali Demir

[Oya katılmıyanlar]

TABİİ ÜYELER	BITLİS	Fethi Başak	MUĞLA
Emanullah Çelebi	Cevdet Geboloğlu	Celil Cevherioğlu	Muallâ Akarea
Kadri Kaplan	BOLU	Ethem Menemencioglu	Haldun Menteseoğlu
Sıtkı Ulay	Rahmi Arıkan	Rifat Öztürkçine	NEVŞEHİR
ADANA	Sırrı Uzunhasanoğlu	Özel Şahingiray	İ. Ş. Atasagun
Mehmet Nuri Âdemoğ- lu	BURSA	Sabahattin Tanman	RİZE
Galip Afşar	Baki Güzey	Berg Turan	Necip Damıoğlu
Mehmet Ünal	Şeref Kayalar	İZMİR	SAKARYA
Sakıp Önal	Cahit Ortaç	İzzet Birand	Turhan Kapanlı
ADİYAMAN	ÇANKIRI	Ömer Lûtfi Bozcalı	SAMSUN
Halil Ağar	Hazım Dağlı	Cahit Okurer	Cemalettin Bulak
AFYON KARAHİSAR	ÇORUM	Hilmi Onat	Fethi Tevetoğlu
Rasim Hancıoğlu	Alâeddin Çetin	Nevzat Özerdemli	Cahit Tokgöz
Celâl Tefvik Karasapan	DENİZLİ	KARS	SİRT
AĞRI	Mehmet Emin Durul	Sırrı Atalay (Bşk. V.)	Lâtiî Aykut
Veysi Yardımcı	DIYARBAKIR	KASTAMONU	SİVAS
AMASYA	İhsan Hamit Tigrel	Mehmet Çamlıca	Ahmet Çekemoğlu
Macit Zeren	EDİRNE	Ahmet Nusret Tuna	TEKİRDAĞ
ANKARA	Tahsin Banguoğlu	KAYSERİ	Cemal Tarlan
Hıfzı Oğuz Bekata	ELÂZİĞ	Hüsnü Dikeçligil	Selâmi Üren
ANTALYA	Celâl Ertuğ	Hüseyin Kalpaklıoğlu	TOKAT
Mehmet İlkuçan (İ.)	Rasim Giray	Suat Hayri Ürgüplü	Osman Hacıbaloğlu
Mustafa Özer	ERZURUM	KIRŞEHİR	TRABZON
AYDIN	Nihat Pasinli	Ali Rıza Ulusman	Şevket Buladoğlu
İskender Cenap Ege	Rahmi Sanalan	KOCAELİ	Yusuf Demirdağ
Osman Saim Sarıgöllü	ESKİŞEHİR	Rifat Özdeş	Reşat Zaloğlu
Fikret Turhangil	Gavsi Uçagök	Lûtfi Tokoğlu (İ. Ü.)	YOZGAT
BALIKESİR	GİRESUN	MALATYA	Sadık Artukmaç
Enver Aka (Başkan)	Sabahattin Orhon	Mehmet Zeki Tulunay	ZONGULDAK
Hamdi Oğuzbeyoğlu	GÜMÜŞANE	MANİSA	Tarık Remzi Baltan
Kadri Öztaş	Halit Zarbun	Orhan Süersan	Tevfik İnci
Hasan Ali Türker	HATAY	Refik Ulusoy	CUMHURBAŞKANIN- CA SEÇİLEN ÜYELER
BİLECİK	Sabahattin Adalı	MARAŞ	Cevat Açıkalın
Talât Oran	İÇEL	Cenap Aksu	Esat Çağa
BİNGÖL	Cavit Tefvik Okyayuz	Nedim Evliya	Kâzım Orbay (İ.)
Sabri Topçuoğlu	Talip Özdolay		Necati Özdeniz
	İSTANBUL		Burhanettin Uluc
	Şevket Akyürek		

[Açık üyelikler]

Çorum	1	İstanbul	1
Eskişehir	1	Samsun	1
Hakkâri	1	Yekûn	5

Cumhuriyet Senatosu

GÜNDEMİ

ELLİSEKİZİNCİ BİRLEŞİM

7 . 4 . 1964 Salı

Saat : 15,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Cumhuriyet Senatosu Üyesi Kâzım Orbay'a izin verilmesi hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi (3/302)
2. — Anayasa ve Adalet Komisyonuna Y. T. P. den bir üye seçimi
3. — Anayasa Mahkemesi asıl üye seçimi.

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

- × 1. — 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa ek kanun tasarisının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Millî Savunma, Malî ve İktisadi İşler ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları (M. Meclisi 1/505; C. Senatosu 1/389) (S. Sayısı : 433) [Dağıtma tarihi : 24 . 3 . 1964]

II

SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

1. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Hasan Ali Türker ve 9 arkadaşının, toplum ve köy kalkınmasında takibedilecek politika hakkında bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/9)
2. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mehmet Özgüneş'in, Türk ekonomisinin bugünkü durumuna dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/243)
3. — Cumhuriyet Senatosu Bitlis Üyesi Cevdet Geboloğlu'nun, Bitlis Baykan Hidro - Elektrik projesine dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/248)
4. — Cumhuriyet Senatosu Kastamonu Üyesi Nusret Tuna'nın, yarım kalan Kuzey sahil yoluna dair, Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/252)
5. — Cumhuriyet Senatosu Tekirdağ Üyesi Selâmi Üren'in, Çukurova Çimento Fabrikası-

nın yarısından fazla hissesinin satıldığı hakkında bazı gazetelerde intişar eden haberlerin doğru olup olmadığına dair, Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/254)

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLEN İŞLER

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

1. — Mehmet Kül (Gül) hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarisının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/660, C. Senatosu 1/383) (S. Sayısı : 415) [Dağıtma tarihi : 6 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 26 . 3 . 1964; B. : 55)
2. — Kadir Ceylan hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarisının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/745, C. Senatosu 1/385) (S. Sayısı : 416) [Dağıtma tarihi : 6 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 26 . 3 . 1964; B. : 55)
3. — Süleyman Ağırbaş hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarisının millet Meclisince kabul edilen metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/304, C. Senatosu 1/353) (S. Sayısı : 417) [Dağıtma tarihi : 6 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 26 . 3 . 1964; B. : 55)

(Devamı arkada)

4. — Hasan Şeker hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/542, C. Senatosu 1/354) (S. Sayısı : 418) [Dağıtma tarihi : 6 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 26.3.1964; B. : 55)

5. — Bayram Albayrak hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/438, C. Senatosu 1/384) (S. Sayısı : 419) [Dağıtma tarihi : 5 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 26.3.1964; B. : 55)

6. — Recep Güngör Tanış hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/671; C. Senatosu 1/386) (S. Sayısı : 420) [Dağıtma tarihi : 5 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 26.3.1964; B. : 55)

7. — Bedih Kılıç hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (M. Meclisi 3/205; C. Senatosu 1/351) (S. Sayısı : 432) [Dağıtma tarihi : 18.3.1964] (Birinci görüşme tarihi : 26 . 3 . 1964; B. : 55)

× 8. — Evlilik dışı çocukların tanınmalarını kabule yetkili makamların yetkilerinin genişletilmesi hakkındaki Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Dışişleri, Turizm ve Tanıtma, İçişleri ve Anayasa ve Adalet komisyonları raporları (M. Meclisi 1/233; C. Senatosu 1/367) (S. Sayısı : 423) [Dağıtma tarihi : 11 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 31.3.1964; B. : 56)

× 9. — 1938 - 1939 yıllarında İngiltere ve Fransa hükümetlerinden temin edilen teslihat kredilerinin mahsup şekli hakkındaki kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Millî Savunma, Dışişleri, Turizm ve Tanıtma ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları (M. Meclisi 1/214; C. Senatosu 1/363) (S. Sayısı : 426) [Dağıtma tarihi : 16 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 31 . 3 . 1964; B. 56)

10. — Millî Savunma Bakanlığı orta sanat okulları öğrencileri hakkındaki kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Millî Savunma ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları (M. Meclisi 1/263; C. Senatosu 1/350) (S. Sayısı : 427) [Dağıtma tarihi : 16 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 31 . 3 . 1964; B. 56)

× 11. — Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 28.08 pozisyonunun sonundaki ihtar hükmünün değiştirilmesine dair olan Bakanlar Kurulu kararnamelelerinin onaylanması hakkındaki kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Mali ve İktisadi İşler ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları (M. Meclisi 1/225; C. Senatosu 1/366) (S. Sayısı : 430) [Dağıtma tarihi : 17 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 31 . 3 . 1964; B. : 56)

B - BİRİNCİ GÖRÜŞÜLMESİ YAPILACAK İŞLER

1. — 3242 ve 5254 sayılı kanunlarla verilen yemeklik ve tohumluk bedellerinin tecili hakkındaki 310 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul edilen metni ve Cumhuriyet Senatosu Mali ve İktisadi İşler, Tarım ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları (M. Meclisi 1/491, 2/491; C. Senatosu 1/365) (S. Sayısı : 434) [Dağıtma tarihi : 30 . 3 . 1964]